Razem w Europie

Współpraca ponad granicami – doświadczenia i perspektywy

MINISTERSTWO
ROZWOJU
REGIONALNEGO

ewt
POLSKA 2007-2013

ISBN 978-83-7610-377-8

NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI
dla rozwoju Polski

MINISTERSTWO ROZWOJU REGIONALNEGO

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

Razem w Europie

Współpraca ponad granicami – doświadczenia i perspektywy

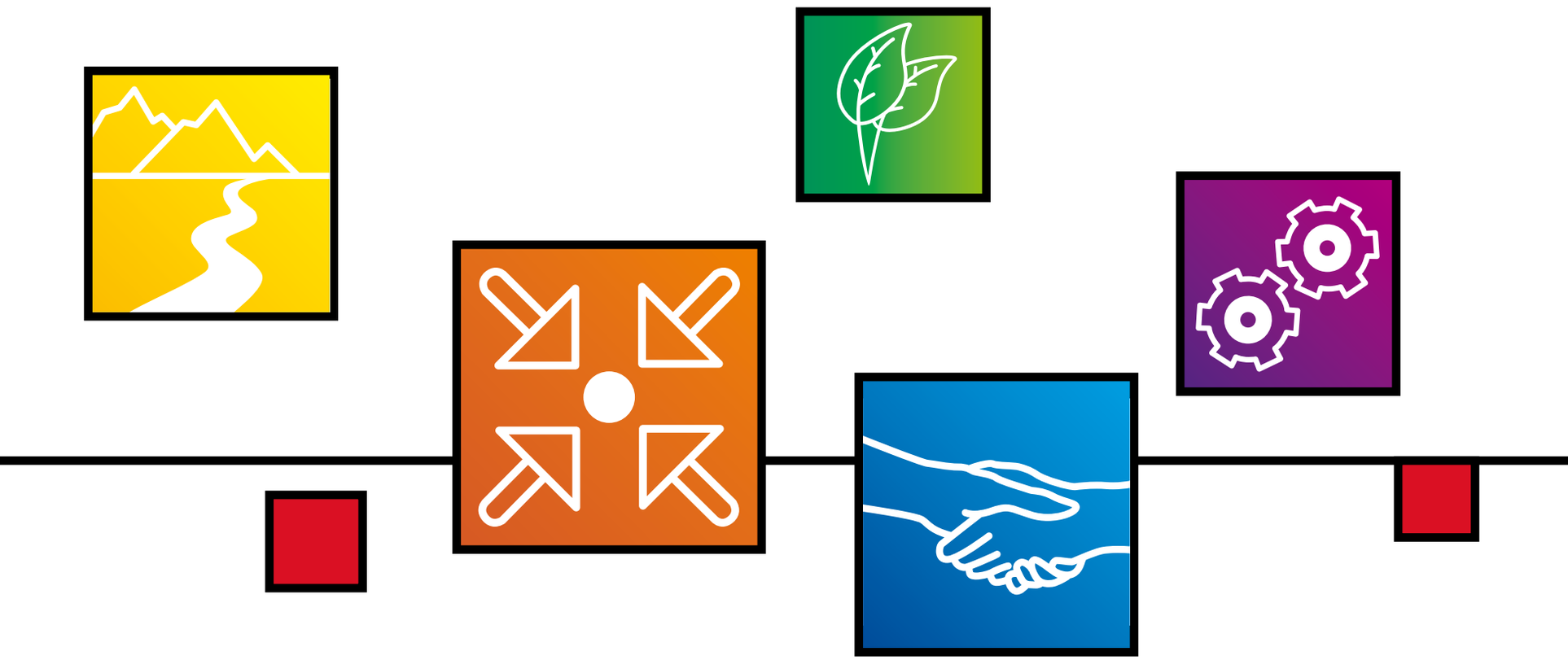

Szanowni Państwo,

Projekty realizowane w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej stanowią znakomite odzwierciedlenie idei integracji europejskiej. Z satysfakcją obserwuję pozytywne zmiany zachodzące w polskich regionach dzięki ich współpracy z partnerami z całej Europy. Jestem głęboko przekonana, że w przyszłości międzynarodowe projekty będą odgrywały równie ważną rolę prorozwojową.

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego aktywnie uczestniczy w procesie tworzenia zasad realizacji programów EWT w perspektywie finansowej 2014-2020. Pragniemy, by rezultaty współpracy transgranicznej, transnarodowej i międzyregionalnej były bardziej widoczne i jeszcze ściślej powiązane z programami regionalnymi. Chcemy to osiągnąć, koncentrując środki europejskie na wybranych celach.

Zapraszam do lektury niniejszej publikacji. Jestem przekonana, że stanie się dla Państwa inspiracją do planowania kolejnych nowatorskich projektów i zachęci do podejmowania dalszej, równie udanej współpracy ponad granicami.

Elżbieta Bieńkowska
Minister Rozwoju Regionalnego

Szanowni Państwo,

Polska uczestniczy obecnie w siedmiu programach transgranicznych, których zadaniem jest przede wszystkim budowanie więzi łączących społeczności ponad granicami. Realizacja projektów w ramach EWT stworzyła swoiste „mosty" scalające różne regiony i kraje. Ich mieszkańcom dała natomiast możliwość wykreowania wspólnej europejskiej tożsamości.

Integracja europejska dokonuje się każdego dnia w ramach różnorodnych inicjatyw – począwszy od rozbudowy infrastruktury, poprzez ochronę środowiska, aż do projektów dotyczących wymiany kulturalnej czy wzajemnych kontaktów młodzieży. Realizacja ponadnarodowych przedsięwzięć to unikalna szansa, by wesprzeć projekty istotne dla kilku państw. Pamiętajmy, że celem współpracy międzyregionalnej są działania ukierunkowane na kształtowanie i poprawę efektywności polityk rozwoju.

Polscy partnerzy doskonale poradzili sobie z realizacją inwestycji, udowadniając tym samym, że mając do dyspozycji nawet stosunkowo niewielkie środki, można wiele dokonać, co pokazują przykłady wybranych projektów w tej publikacji.

Życzę Państwu przyjemnej lektury,
Marceli Niezgoda,
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego

Szanowni Państwo,

Niniejsza publikacja zawiera przykłady najciekawszych, wysokiej jakości projektów Europejskiej Współpracy Terytorialnej, zrealizowanych z udziałem Polski. W latach 2007-2013 polscy partnerzy uczestniczą w ponad kilku tysiącach międzynarodowych przedsięwzięć. W przygotowaniu wniosków, ich ocenie, wyborze najlepszych i najbardziej potrzebnych projektów, wreszcie w ich realizacji, rozliczeniu i „zamknięciu" bierze udział wiele instytucji. Są to: wnioskodawcy, Regionalne Punkty Kontaktowe przy urzędach marszałkowskich, Wspólne Sekretariaty Techniczne, asesorzy zewnętrzni, euroregiony, Komitety Monitorujące/Sterujące, Instytucje Zarządzające/Instytucje Koordynujące, beneficjenci i kontrolerzy pierwszego stopnia w urzędach wojewódzkich. Natomiast na poziomie programów operacyjnych dodatkowo należy wymienić: Instytucję Certyfikującą, Instytucję Audytową oraz Komisję Europejską.

Wszystkim serdecznie dziękuję za zaangażowanie, wkład pracy, jak również za cierpliwość przy realizacji tak złożonych projektów. Słowa podziękowania kieruję także do naszych kolegów z Czech, Danii, Litwy, Niemiec, ze Słowacji i Szwecji, z którymi wspólnie wdrażamy programy przygraniczne, oraz do przedstawicieli państw, z którymi Polska współpracuje w ramach programów transnarodowych, tj. Regionu Morza Bałtyckiego i Europy Środkowej, a także programu współpracy międzyregionalnej INTERREG IVC.

Z poważaniem,
Iwona Brol
Dyrektor Departamentu Współpracy Terytorialnej
w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego

TURYSTYKA

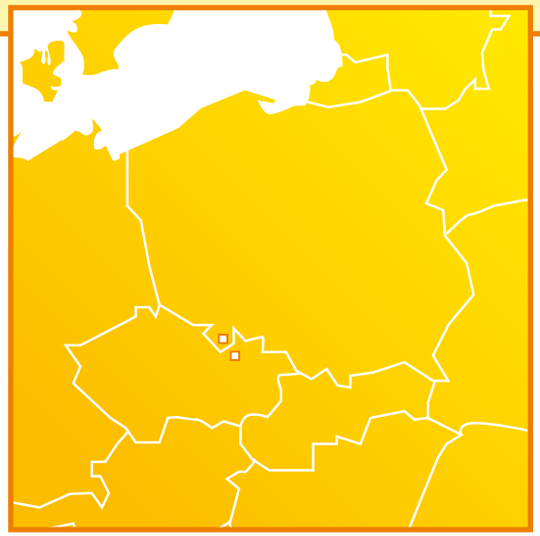

Budowa wieży widokowo-przeciwpożarowej na Trójmorskim Wierchu

Partner wiodący: Gmina Międzylesie
Partner projektu: Gmina Dolní Morava

Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013

Wartość projektu: ok. 45 tys. euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 33,5 tys. euro

www.miedzylesie.pl

Dzieli morza, łączy lądy

Położony w masywie Śnieżnika w Sudetach Wschodnich graniczny Trójmorski Wierch nie jest szczytem szczególnie wysokim (1145 m n.p.m.), jednak to właśnie tu zbiegają się zlewiska trzech mórz: Czarnego, Północnego i Bałtyckiego. Drugiego takiego miejsca nie ma ani w Polsce, ani w Czechach. Niewiele jest też podobnych w całej Europie.

To, co dzieli morza, łączy lądy. Dwie przygraniczne gminy – polskie Międzylesie i czeską Dolní Morava – połączyła idea wypromowania Trójmorskiego Wierchu. Współpraca zaowocowała powstaniem 25-metrowej drewnianej wieży, z której widoczna jest rozległa panorama Kotliny Kłodzkiej i okolicznych pasm górskich. Strona polska odpowiadała za budowę konstrukcji, natomiast czeska – za oznakowanie i promocję szlaku turystycznego oraz samej wieży, która stała się też ważnym ogniwem w systemie monitoringu przeciwpożarowego po obu stronach granicy.

Z zielonego szlaku turystycznego, prowadzącego z Przełęczy Międzyleskiej na Trójmorski Wierch, coraz liczniej korzystają dziś turyści. Mogą zachwycić się widokami – ukrytym wśród chmur Śnieżnikiem – lub usiąść, by posłuchać... Druga nazwa tego szczytu to bowiem Klepacz (po czesku: Klepáč). Wzięła się ona stąd, że leżące na wierzchołku głazy przy silnym wietrze wydają charakterystyczne kłapiące odgłosy.

Tomasz Korczak,
burmistrz Miasta i Gminy Międzylesie:

– Współpraca przy przygotowaniu projektu, a później jego realizacja, pozwoliły na pogłębienie więzi między samorządami po obu stronach granicy. Stworzyła też podstawy do dalszego rozwoju transgranicznych inicjatyw. Realizacja projektu przyczyniła się również do budowy pozytywnych relacji pomiędzy mieszkańcami pogranicza i zniesienia barier we wzajemnych kontaktach.

Odra dla turystów 2014 – rozwój turystyki wodnej na transgranicznym obszarze Doliny Środkowej Odry – etap II

Partner wiodący: Gmina Nowa Sól – Miasto
Partnerzy projektu: Gmina Bytom Odrzański, Gmina Sulechów, Gmina Krosno Odrzańskie, Gmina Słubice, Gmina Górzyca, Urząd Miasta Kostrzyn nad Odrą, Urząd Miasta Eisenhüttenstadt, miasto Frankfurt nad Odrą, Stowarzyszenie Marina Winterhafen Sportboot Frankfurt (Oder)

Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska (Województwo Lubuskie) – Brandenburgia 2007-2013

Wartość projektu: ok. 6,87 mln euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 5,66 mln euro

www.odra2014.pl

Niebieski szlak

Odra to najdłuższy żeglowny szlak Polski. Pływając po jej wodach, można podziwiać zabytki architektury i piękno przyrody. A jest, co oglądać – uroczą starówkę w Bytomiu Odrzańskim, Twierdzę Kostrzyn, zabytkowe kościoły, kilka rezerwatów przyrody i dwa parki krajobrazowe, w których ostoję znalazło wiele rzadkich gatunków ptaków. Ozdobą szlaku są też mosty, np. kratownicowy w Krośnie Odrzańskim czy unikatowy podnoszony w Nowej Soli.

W XIX w. Odra była jednym z najważniejszych szlaków wodnych w tej części Europy. Współcześnie transport wodny nie ma już tak wielkiego znaczenia, ale rzeka nie przestała być częścią europejskiej sieci dróg wodnych. Szlak środkowej Odry, płynącej przez ziemię lubuską i Brandenburgię, krok po kroku przekształcany jest w atrakcyjną trasę turystyczną. Przebudowywane są porty rzeczne w Bytomiu Odrzańskim, Nowej Soli, Cigacicach i Frankfurcie, tak by były bardziej przyjazne dla turystów wodniaków.

W przyszłym roku zaczną pływać po rzece dwa nowe statki pasażerskie. Na razie szlak przetarły tratwy, które w ciągu siedmiu czerwcowych dni przewiozły polską i niemiecką młodzież na trasie z Głogowa do Kostrzyna nad Odrą. Dla tych, którzy chcieliby bardziej poznać nadodrzański krajobraz ziemi lubuskiej, przygotowane zostały: dwujęzyczny przewodnik z mapą, album przyrodniczy oraz strona internetowa.

Beata Kulczycka,
naczelnik Wydziału Integracji Europejskiej i Promocji w Urzędzie Miejskim w Nowej Soli:

– Nie spodziewałam się, że współpraca w zakresie realizacji projektu będzie przebiegała tak dobrze. Mimo że większość prac wykonywana jest po stronie polskiej, niemieccy partnerzy są bardzo zaangażowani. Efekty projektu są na tyle cenne, że chcemy w dalszym ciągu promować Odrę jako turystyczny szlak wodny i tworzymy właśnie wraz z partnerami stowarzyszenie „Odra dla turystów".

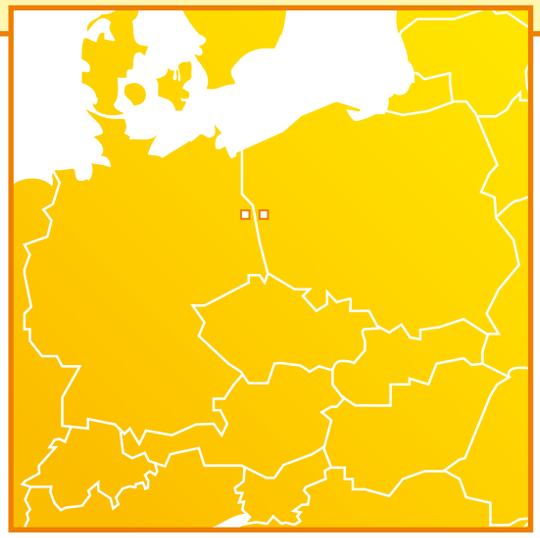

Rewitalizacja Twierdzy Kostrzyn – etap II

Partner wiodący: Miasto Kostrzyn nad Odrą
Partner projektu: Verein Fort Gorgast

Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska (Województwo Lubuskie) – Brandenburgia 2007-2013

Wartość projektu: ok. 2,52 mln euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 2,15 mln euro

www.kostrzyn.um.gov.pl
www.muzeum.kostrzyn.pl

Wstają mury nad Odrą

Polska Hiroszima i Kostrzyńskie Pompeje – te nazwy trafnie oddają obraz miasta zniszczonego w czasie II wojny światowej. Ze Starego Miasta w Kostrzynie nad Odrą, otoczonego budowanymi przez kilkaset lat fortyfikacjami, nie zostało prawie nic. To, co przetrwało, powoli powstaje z ruin. Prace rewitalizacyjne w Twierdzy Kostrzyn trwają już od 18 lat. Wcześniej jedynym fragmentem umocnień udostępnionym do zwiedzania był położony po niemieckiej stronie Odry Fort Gorgast.

Twierdzę u ujścia Warty do Odry zaczęto budować już w XVI wieku. Wtedy powstały zaprojektowane przez włoskich architektów pierwsze umocnienia wokół miasta. Jednym z nich był bastion Filip, którego kazamaty w przyszłym roku zostaną przekształcone w sale muzealne. Ekspozycja podzielona zostanie na bloki tematyczne: „ogień", „woda", „powietrze" i „ziemia". Łączącą je myślą przewodnią jest pokazanie historii miasta-twierdzy przez kolejne fazy dziejów, w których było one niszczone i odradzało się. Na razie ożywają kolejne obiekty ponad powierzchnią ziemi, jak Brama Chyżańska czy bastion Brandenburgia.

We wrześniu 2012 r. na tarasie bastionu Brandenburgia i koronie murów łączących plac zamkowy z bastionem Filip otwarto promenadę. Oświetlona, pełna zieleni i elementów małej architektury, nawiązuje do swego wyglądu sprzed wojny i cieszy zarówno turystów, jak i dzisiejszych mieszkańców Kostrzyna. Kilkusetletnia twierdza odmienia współczesne oblicze całego miasta.

Andrzej Kunt,
burmistrz Kostrzyna nad Odrą:

– Dzięki rewitalizacji Twierdzy Kostrzyn miasto uzyskało nowy produkt turystyczny, atrakcyjny nie tylko w skali województwa lubuskiego, ale całej Polski i terenu przygranicznego. Co roku, od 13 lat organizujemy na jej terenie Dni Twierdzy, które przyciągają pasjonatów historii z Polski i Niemiec.

Przygoda z Nysą
– zagospodarowanie turystyczne pogranicza polsko-niemieckiego.
Etap I i II

Partner wiodący: Powiat Żarski (etap I),
Powiat Görlitz (etap II)
Partnerzy projektu: etap I – Powiat Görlitz,
etap II – Powiat Żarski, Gmina Pieńsk, Powiat Zgorzelecki,
Miasto Zgorzelec, Kulturinsel Einsiedel e.V.,
etap I i II – Gmina Zgorzelec

Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej
Polska – Saksonia 2007-2013

Wartość projektu: ok. 1,55 mln euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 1,32 mln euro

www.przygodaznysa.eu
www.abenteuerneisse.eu

Aktywne Łużyce

Pomysłem na zachęcenie do odwiedzenia zróżnicowanego regionu, jakim są Łużyce, stało się przygotowanie różnorodnej oferty dla aktywnych turystów. Rozległe Bory Dolnośląskie, urozmaicony krajobraz Wzniesień Żarskich, Kotliny Zasieckiej czy Łuku Mużakowa (jedynej moreny czołowej widzianej z kosmosu) można zwiedzać rowerem, pieszo bądź konno. Dolinę Nysy Łużyckiej – również kajakiem lub pontonem.

– Niemiecka infrastruktura turystyczna nie była do tej pory połączona ze stroną polską. Po realizacji projektów turysta będzie mógł korzystać zarówno z uporządkowanych tras po stronie niemieckiej, jak i z tzw. naturalnych tras po stronie polskiej – wyjaśnia Kazimierz Janik, wójt Gminy Zgorzelec. Na szlakach i na poszczególnych obiektach rozmieszczone zostaną tablice informacyjne, aby każdy mógł przeczytać o atrakcjach turystycznych w okolicy i odkryć na nowo ten region. Do zwiedzania zachęcają barokowe pałace w Radomierzycach i Brodach, zabytkowe centra Żar i Lubska czy wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO Park Mużakowski.

Kluczowy będzie jednak wodny szlak turystyczny na Nysie Łużyckiej z profesjonalnymi miejscami do cumowania sprzętu, schodami i rynnami dla kajakarzy. Po obu stronach granicy zaplanowano kilkadziesiąt miejsc, w których będzie można wygodnie wyjść z wody, by odetchnąć na brzegu, korzystając z wiat i miejsc odpoczynku. Niejednokrotnie tych samych, które służą również rowerzystom czy piechurom. Dla rowerzystów, oprócz 300 km nowych, przystosowano też stare szlaki piesze. Wkrótce nowe trasy zyskają miłośnicy jazdy konnej i nordic walkingu.

W ramach III etapu projektu planowane jest m.in. utworzenie punktu informacji w pomieszczeniach po byłym przejściu granicznym. Turyści zyskają łatwiejszy dostęp do informacji o infrastrukturze turystycznej, powstałej w ramach wszystkich etapów „Przygody z Nysą".

Olaf Napiórkowski,
sekretarz powiatu żarskiego:

– Już w trakcie prac związanych z realizacją projektu zauważyliśmy zwiększone zainteresowanie ze strony polskich, jak i niemieckich turystów. W projekcie staraliśmy się pokazać nie tylko najważniejsze zabytki, ale odkryć na nowo ciekawostki, niejednokrotnie zapomniane nawet przez samych mieszkańców. Z tego jesteśmy najbardziej zadowoleni.

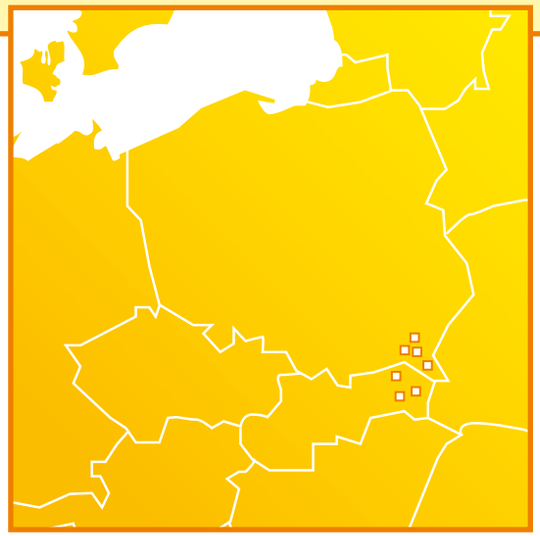

Pod jednym niebem

Karpackie Niebo. Rozwój produktów turystycznych związanych z astronomią na terenie polsko-słowackiego pogranicza

Partner wiodący: Obserwatorium Astronomiczne w Humennem (Słowacja)
Partnerzy projektu: Nieinwestycyjny Fundusz „Teleskop" w Sninie (Słowacja), Gymnázium w Snine (Słowacja), Wschodniokarpackie Stowarzyszenie Ruchu Turystycznego w Sninie (Słowacja), Podduklańskie Centrum Oświatowe – Obserwatorium Roztoky (Słowacja), Liceum Ogólnokształcące w Lesku, Powiat Jasielski, Podkapacka Izba Gospodarcza w Krośnie, Gmina Wiśniowa

Program Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013

Wartość projektu: ok. 1,24 mln euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 1,05 mln euro

www.astrokarpaty.net

Ciemne rozgwieżdżone niebo to niedostrzegany do tej pory potencjał Karpat. Miłośnicy astronomii są przekonani, że może ono stać się jednym z atutów polsko-słowackiego pogranicza i magnesem dla turystów zafascynowanych urokiem tego, co ponad nami.

Najpierw jednak trzeba pokazać, jak fascynująca może być astronomia. Słowacy zbudowali więc planetarium na Kolonickim Sedle koło Sniny, a polscy partnerzy zmodernizowali i doposażyli swoje obserwatoria. Z prowadzonych tam zajęć korzystają zarówno przedszkolaki, jak i studenci uniwersytetu III wieku. Zakupione w ramach projektu teleskopy podczas imprez plenerowych zawsze były oblegane i niejeden „obserwator" uświadomił sobie, jak tajemnicze może być niebo.

Publikacje, konferencje i pokazy, zrealizowane podczas projektu, sprawiły, że wzrosła świadomość ekologiczna. Coraz więcej samorządowców i właścicieli obiektów turystycznych rozważa np. wymianę lamp na takie, które świecą tylko pod nogi. – Wszak trudno podziwiać gwiazdy, gdy od miasta bije łuna rozświetlająca niebo – wyjaśnia Robert Bury, koordynator projektu po stronie polskiej. Efektem jest powołanie słowackiego Parku Ciemnego Nieba „Połoniny". Trwają też starania, by podobna strefa – Bieszczadzki Park Gwiezdnego Nieba – powstała w Lutowiskach.

Igor Kudzej,
dyrektor Obserwatorium Astronomicznego w Humennem:

– Dzięki projektowi udało się wykreować nową, nietypową atrakcję turystyczną regionu – obserwacje astronomiczne pod niebem pełnym gwiazd. Pozwoli to wydłużyć sezon turystyczny, bowiem im dłuższa noc, tym łatwiej je zobaczyć. Efektem projektu jest też coraz większe grono instytucji współpracujących ze sobą w zakresie popularyzacji astronomii i ochrony ciemnego nieba.

Wszystko o morzu

Wspólny rozwój transgranicznej informacji turystycznej dla muzeów oceanograficznych

Partner wiodący: Uniwersytet w Stralsundzie
Partnerzy projektu: Uniwersytet Szczeciński, Niemieckie Muzeum Morza, Akwarium Gdyńskie Morskiego Instytutu Rybackiego – Państwowego Instytutu Badawczego, Litewskie Muzeum Morskie, Muzeum Wszechoceanu (Rosja)

Program Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk 2007-2013

Wartość projektu: 1,1 mln euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 964 tys. euro

www.balticmuseums.net

Wzdłuż południowego wybrzeża Morza Bałtyckiego zlokalizowane są cztery duże muzea oceanograficzne – Akwarium Gdyńskie, Niemieckie Muzeum Morza w Stralsundzie, Litewskie Muzeum Morskie i Muzeum Wszechoceanu w Kaliningradzie. Placówki posiadają w swoich zbiorach unikatowe eksponaty – okazy wodnych i wodno-lądowych zwierząt zamieszkujących całą kulę ziemską. Część wystaw prezentuje również historię żeglugi. To jednak za mało, żeby zadowolić współczesnych turystów, nastawionych na atrakcyjną prezentację w internecie i rozwiązania multimedialne.

Zdając sobie sprawę z tych wyzwań, bałtyckie muzea – wraz ze specjalistami w dziedzinie IT z uniwersytetów w Szczecinie i Stralsundzie – utworzyły konsorcjum, którego celem jest wypracowanie nowoczesnych narzędzi informacyjnych i komunikacyjnych z wykorzystaniem multimediów. Wspólny projekt zaowocował wielojęzyczną platformą internetową www.balticmuseums.net, na której w atrakcyjny sposób przedstawione są walory każdej placówki. Internauci znajdą tam też informacje o szczegółach dojazdu, miejscach noclegowych i pozostałych atrakcjach turystycznych. Pomyślano również o najmłodszych turystach i dla nich przygotowano specjalną stronę www.kids.balticmuseums.net z grami, konkursami i kolorowankami. Ponadto partnerzy wypracowali wspólny system sprzedaży biletów online i prototyp elektronicznego przewodnika.

Grażyna Niedoszytko,
Akwarium Gdyńskie:

– W projekcie uczestniczą eksperci z różnych dziedzin z kilku krajów. Dzięki współpracy oceanografów, biologów, informatyków, ekonomistów, specjalistów komunikacji marketingowej i edukatorów powstają pomysły, na które sami, we własnych ośrodkach, pewnie nigdy by nie wpadli. Inaczej świat widzi biolog z Obwodu Kaliningradzkiego, a inaczej finansista z Niemiec. Na tym polega siła przedsięwzięcia, gdyż produkty powstałe na bazie projektu mają być atrakcyjne dla wszystkich osób podróżujących wybrzeżem południowego Bałtyku i odwiedzających nasze muzea.

Rzeki dzielą, rzeki łączą – budowa przystani kajakowych na Odrze i Olzie

Partner wiodący: Miasto Bohumín
Partner projektu: Gmina Krzyżanowice

Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013

Wartość projektu: ok. 380 tys. euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 323 tys. euro

www.mesto-bohumin.cz
www.krzyzanowice.pl

Kajakowe meandrowanie

Krótki odcinek Odry, wyznaczający granicę polsko-czeską, jest wyjątkowo interesujący, przepływa bowiem przez obszar chronionego krajobrazu. Rzeka meandruje przez pola między Boguminem a Chałupkami i Zabełkowem aż do miejsca, w którym wpada do niej Olza. Podmokłe zakola porastają lasy łęgowe, a brzegi zamieszkują rzadkie gatunki zwierząt, np. zimorodki. A wszystko to dosłownie dwa kroki od śląskich kopalń.

Ten wodny potencjał turystyczny dostrzegły samorządy po obu stronach granicy i wspólnie zadbały o wybudowanie pięciu przystani kajakowych – trzech na czeskim i dwóch na polskim brzegu rzeki. Aby zachęcić więcej osób do korzystania ze szlaków kajakowych, zakupiono także sprzęt i wyposażenie dla kajakarzy. Zapoczątkowane w ramach projektu polsko-czeskie spływy cieszą się niesłabnącą popularnością. Na otwarcie i zamknięcie Granicznych Meandrów Odry co roku przyjeżdżają miłośnicy sportów wodnych nawet z najdalszych zakątków Polski i Czech. Jak podkreśla Ewa Widera, podinspektor ds. pozyskiwania środków pomocowych z Urzędu Gminy w Krzyżanowicach, projekt spełnił jeszcze jedno ważne zadanie – zmienił postrzeganie Odry przez ludzi. Do tej pory, szczególnie po tzw. powodzi tysiąclecia w 1997 r., rzeka kojarzyła się tylko z czymś groźnym, nieobliczalnym i niedostępnym.

Věra Vzatková,
Wydział Rozwoju i Inwestycji Urzędu Miasta Bohumina:

– Dzięki projektowi wielu ludzi dowiedziało się o zaletach Odry. Odkryli, że rzeka może dostarczać niezapomnianych wrażeń. Przez ostatnie 4 lata Meandry Odry przepłynęło około 4 tys. osób, a tylko w 2011 r., podczas budowy przystani i promocji projektu, z tej formy rekreacji skorzystało 1600 osób.

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I INNOWACJE

Regiony innowacji

RAPIDE – Regionalne Plany Działań na rzecz rozwoju innowacyjności i przedsiębiorczości

Partner wiodący: Regionalna Agencja Rozwoju Południowo-Zachodniej Anglii (UK)
Partnerzy projektu: Galician Ministry of Innovation and Industry (Hiszpania), Województwo Kujawsko-Pomorskie, Örebro Regional Development Council (Szwecja), Region Western Greece (Grecja), Ministry of Economy and Labour Saxony-Anhalt (Niemcy), Tartu Science Park (Estonia), Welsh Assembly Government (Wielka Brytania), Presov Self-Governing Region (Słowacja), South Bohemian Agency for Support to Innovative Enterprising (Czechy), Kemi-Tornio University of Applied Sciences (KTUAS) (Finlandia), Észak-Alföld Regional Development Agency (Węgry), Rovaniemi University of Applied Sciences (RAMK) (Finlandia)

Program Współpracy Międzyregionalnej INTERREG IV C

Wartość projektu: ok. 1,81 mln euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 1,43 mln euro

www.conplusultra.com/rapidenetwork

Wprowadzanie na rynek nowatorskich produktów i usług to podstawa stabilnego rozwoju. Czy innowacyjnych postaw można jednak nauczyć? Uczestnicy międzynarodowego projektu RAPIDE są przekonani, że tak. Podczas wspólnych spotkań i debat przez dwa lata wymieniali się doświadczeniami i sukcesami w zachęcaniu przedsiębiorców do inwestowania w badania naukowe. Przeanalizowano przyczyny upadania firm oraz wpływ niepowodzeń gospodarczych na innowacyjność. Zdobyta w ten sposób wiedza pozwoliła przygotować plany działań dla konkretnych regionów.

Wnioski były jasne. Przedsiębiorcy najchętniej sięgają po środki na innowacje, gdy biurokracja jest ograniczona do minimum, a procedury maksymalnie uproszczone. Celem wypracowywanych działań było zatem efektywne wspieranie różnych form rozwoju i wdrażania innowacji. Wśród omawianych strategii szczególne miejsce zajął „innowacyjny voucher". Polega on na finansowym wsparciu przedsiębiorców, którzy chcą nawiązać współpracę z jednostkami naukowymi przy tworzeniu nowych produktów. Aby zminimalizować ryzyko niepowodzenia, uczestnicy wzorowali się na sukcesach innych, m.in. na przykładach podobnych działań z Belgii, Holandii, Danii, Francji i Austrii, oraz przeanalizowali błędy. Obecnie województwo kujawsko-pomorskie koordynuje już czwartą edycję „innowacyjnego vouchera".

Rafał Modrzewski,
regionalny koordynator projektu:

– Ustalony plan działania wdrożyliśmy w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Do tej pory przyznano już 158 innowacyjnych voucherów na łączną kwotę ok. 4,8 mln zł. Coraz częściej wnioski dotyczą kontynuacji współpracy firmy z wybraną jednostką naukową. Po pomoc sięgają przedstawiciele wielu gałęzi przemysłu, takich jak: elektromechaniczny, chemiczny, telekomunikacyjny oraz medyczny, biotechnologiczny i budowniczy.

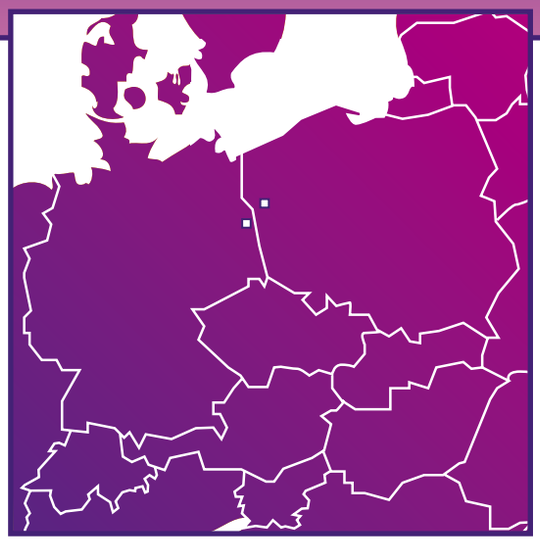

Kuchnia po sąsiedzku

**Kuchnia transgraniczna
Gorzów Wielkopolski – Frankfurt nad Odrą.
Polsko-niemiecka kooperacja edukacyjna
na rzecz wspólnego rynku
usług turystycznych**

Partner wiodący: Miasto Gorzów Wielkopolski
Operator projektu: Zespół Szkół Gastronomicznych im. Febronii Gajewskiej-Karamać w Gorzowie Wielkopolskim
Partnerzy projektu: Zakład Promowania Kształcenia Zawodowego Związku Przemysłu Budowlanego Berlina i Brandenburgii ÜAZ Ponadzakładowe Centrum Kształcenia Zawodowego / Frankfurt nad Odrą – Wriezen

Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska (Województwo Lubuskie) – Brandenburgia 2007-2013

Wartość projektu: ok. 772 tys. euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 656 tys. euro

www.przepisnadobraszkola.edupage.org

Zaletą dobrego kucharza jest nie tylko doskonały warsztat, ale też kreatywność w poszukiwaniu i tworzeniu receptur potraw. Choć inspiracji można szukać niemal wszędzie, warto sięgnąć po często zapomniane regionalne tradycje.

Nauczyciele Zespołu Szkół Gastronomicznych w Gorzowie i Centrum Kształcenia Zawodowego Przemysłu Budowlanego z Frankfurtu nad Odrą wykorzystali potencjał, jaki tkwi w odmiennych tradycjach kulinarnych polsko-niemieckiego pogranicza, by pomóc absolwentom w odnalezieniu się na rynku pracy po obu stronach Odry. Opracowali wspólny model kształcenia, który umożliwił uczniom zdobycie podobnych umiejętności zawodowych. W ramach projektu powstało Polsko-Niemieckie Centrum Kształcenia w Gorzowie Wielkopolskim – jedno z najnowocześniejszych w regionie. Dzięki temu doświadczeni szefowie kuchni prowadzili warsztaty kulinarne dla młodzieży w świetnie wyposażonych pracowniach gastronomicznych. Przyszli kulinarni adepci szlifowali swoje umiejętności w pracowni obsługi konsumenta, przypominającej elegancką restaurację.

Nauka nie polegała jedynie na zajęciach prowadzonych w szkole. Uczniowie zwiedzili region przygraniczny i zapoznali się z produktami regionalnymi. Odbywane w ramach wyjazdów spotkania zaowocowały wydaniem bogato ilustrowanego albumu „Nadodrzańskie menu, czyli przewodnik turystyczno-kulinarny po Brandenburgii i Ziemi Lubuskiej". Zawiera on receptury potraw obu kuchni, opis wycieczek oraz informacje dotyczące zatrudnienia i prowadzenia działalności gospodarczej.

Jolanta Startek,
moderator edukacji regionalnej
w projekcie:

– Nawiązane relacje partnerskie ułatwiają nam realizację kolejnych wspólnych projektów. Różnice kulturowe w tym przypadku stanowią walor, a nie barierę. Podejmowane przez nas działania to doskonała okazja do zdobycia umiejętności zawodowych niezbędnych na europejskim rynku pracy.

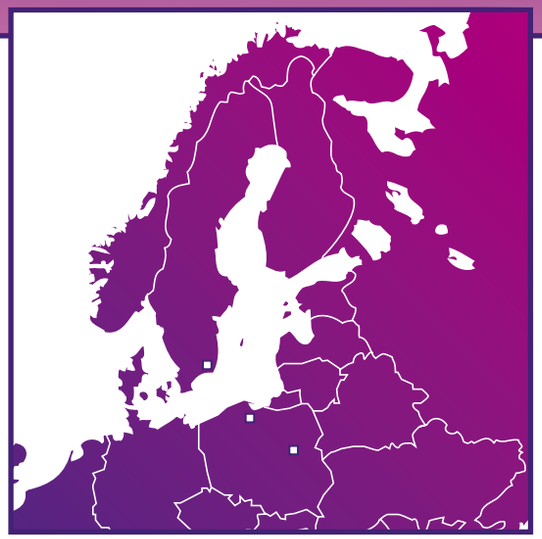

Społeczna odpowiedzialność

RespEn: Odpowiedzialna przedsiębiorczość – sposób na zwiększenie konkurencyjności MŚP w czasie kryzysu gospodarczego

Partner wiodący: Agencja Rozwoju Pomorza SA
Partnerzy projektu: IUC Kalmar län – Industrial Development Centr In Kalmar County (Centrum Rozwoju Przemysłu, Szwecja), Pomorska Izba Rzemieślnicza MŚP, Forum Odpowiedzialnego Biznesu

Program Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk 2007-2013

Wartość projektu: ok. 863 tys. euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 701 tys. euro

www.responsiblesme.eu/pl

Społeczna odpowiedzialność biznesu (ang. CSR) to dla większości małych i średnich firm wciąż jeszcze terra incognita. Agencja Rozwoju Pomorza SA wspólnie z trzema partnerami postanowiła stworzyć praktyczny i dopasowany do polskich i szwedzkich realiów program szkoleniowy, pozwalający wypełnić tę lukę.

Najważniejszym celem projektu jest przybliżenie tematu odpowiedzialnej przedsiębiorczości, pokazanie korzyści, jakie wiążą się z wdrożeniem strategii CSR, oraz nauczenie, w jaki sposób taką strategię stworzyć. Punktem wyjścia do przygotowania programu praktycznych warsztatów, będących głównym elementem projektu, było przeprowadzenie badań wśród firm z Pomorza i regionu Kalmar. Chciano sprawdzić, jaką mają one na ten temat wiedzę oraz jakie są ich potrzeby w tej dziedzinie.

Dotychczas przeprowadzono dwie edycje warsztatów. Wzięli w nich udział przedstawiciele około 40 polskich oraz 20 szwedzkich firm. Służyły one nie tylko przekazaniu wiedzy i umiejętności na temat CSR, ale też zdobyciu informacji na temat potrzeb i oczekiwań przedsiębiorców. W trakcie trwania projektu program szkoleń był modyfikowany, tak by uwzględniał zebrane doświadczenia. Kontynuacją szkoleń będzie indywidualna praca z najbardziej zainteresowanymi firmami. Mogą one korzystać z pomocy doradców i przy pomocy ekspertów stworzyć indywidualne strategie CSR.

Monika Michałowska,
koordynatorka projektu RespEn:

– Niestety wiele mikro- i małych przedsiębiorstw często w ogóle nie posiada strategii rozwoju firmy. Warsztaty poświęcone odpowiedzialnej przedsiębiorczości były więc często dla nich okazją do poznania narzędzi umożliwiających jej tworzenie. Dzięki ich wykorzystaniu firma może nie tylko działać w sposób bardziej odpowiedzialny społecznie, ale również poprawić efektywność zarządzania.

Design i beskidzkie tradycje

„Projekt Arting 2010: Produkt-wizytówka”
6. Konkurs Wzornictwa Przemysłowego

Partner wiodący: Galeria Bielska BWA
Partnerzy projektu: Euroregion Beskidy,
Regionalna Izba Handlu i Przemysłu w Bielsku-Białej,
Stowarzyszenie Projektantów Form Przemysłowych
w Warszawie,
Śląski Zamek Sztuki i Przedsiębiorczości w Cieszynie,
Czeskie Centrum w Warszawie,
Design Cabinet Cz. w Pradze,
Galerie Výtvarného Umění w Ostrawie

Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej
Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013

Wartość projektu: ok. 32 tys. euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 29 tys. euro

www.arting.com.pl

Beskidy mają silne tradycje rzemieślnicze, przemysłowe i kulturowe. Wystarczy wspomnieć bielskie wełny, małego fiata czy „Bolka i Lolka”. Samorząd lokalny, środowisko projektantów i reprezentanci biznesu postanowili zrealizować projekt, który pomógłby w twórczej kontynuacji tych tradycji i opracowaniu produktów, mających szansę stać się nowymi wizytówkami regionu, a w szczególności Bielska-Białej.

Celem projektu było też pokazanie współpracy firm i projektantów, korzyści płynących z traktowania designu jako narzędzia innowacji oraz kontynuowania tradycji. W ramach przedsięwzięcia zorganizowano konkurs na projekt dla lokalnych firm po obu stronach naszej południowej granicy. Wiedzę na temat roli designu popularyzowano w mediach polskich, czeskich i słowackich oraz poprzez organizację wystaw. Wśród laureatów konkursu znalazła się designerka ze Słowacji. Starano się, aby przedsiębiorstwa nie tylko zgłaszały propozycje konkursowe, lecz również współpracowały przy produkcji prototypów i podtrzymywały kontakt z projektantami.

Obecnie realizacja projektu skupia się na działaniach edukacyjnych, takich jak organizacja praktyk studenckich u producentów oraz włączanie tematów konkursowych do podstawy programowej współpracujących uczelni.

Lucyna Wylon,
kuratorka 6. Konkursu Wzornictwa Przemysłowego „Projekt Arting 2010: Produkt-wizytówka":

– Próbujemy wypracować nowe formy współdziałania projektantów z lokalnymi firmami i samorządem oraz zastanowić się nad najefektywniejszymi sposobami stworzenia stałej, łączącej ich bazy.
W trakcie realizacji projektu zidentyfikowaliśmy zapotrzebowanie rynku na produkty nawiązujące wzorniczo do tradycji regionu, promujące Bielsko-Białą i Beskidy.

Edukacja i gospodarka

Edukacja zawodowa w regionie transgranicznym podstawą rozwoju przedsiębiorczości

Partner wiodący: Powiat Giżycki
Partner projektu: Centrum Edukacji Zawodowej w Alytusie (Litwa)

Program Współpracy Transgranicznej Litwa – Polska 2007-2013

Wartość projektu: ok. 947 tys. euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 805 tys. euro

www.powiatgizycki.pl

Dobrym przykładem na to, jak można wzajemnie uczyć się od siebie i razem rozwiązywać problemy, jest współpraca pomiędzy samorządami Powiatu Giżyckiego i Miasta Alytus na Litwie. Do tej pory udało się zrealizować trzy projekty transgraniczne, dzięki którym zacieśniły się kontakty różnych grup społecznych i zawodowych.

W tym projekcie partnerzy zajęli się rozwojem przedsiębiorczości i poprawą jakości szkolnictwa zawodowego. Skuteczne eliminowanie przeszkód utrudniających działanie firm, handel międzynarodowy i odpowiednie przygotowanie absolwentów szkół przyczyniają się do rozwoju rynku pracy i w efekcie prowadzą do obniżenia bezrobocia. W ramach projektu przeprowadzono szereg spójnych działań, ułatwiających wymianę doświadczeń i kontaktów między firmami oraz placówkami edukacyjnymi. Podczas konferencji w Giżycku i Alytus dyskutowano o sposobach podniesienia jakości kształcenia zawodowego i zwiększeniu konkurencyjności firm. Wymiernym efektem tych rozmów było podpisanie porozumienia o współpracy szkół.

Z kolei o szansach rozwoju wspólnego rynku na pograniczu polsko-litewskim, w tym o możliwościach inwestycyjnych, rozmawiano podczas forów biznesu, w których wzięli udział przedstawiciele firm z obu krajów. Wybrani pracownicy mogli uczestniczyć w szkoleniach z zakresu zamówień publicznych z uwzględnieniem warunków panujących na rynku pracy w kraju partnera. Projektem została objęta również młodzież dzięki organizacji praktyk zawodowych. Uczniowie z Alytus pracowali w giżyckich firmach, a młodzież z Polski odbyła praktyki na terenie partnerskiej szkoły i w wybranych przedsiębiorstwach.

Katarzyna Pawliczuk,
koordynator projektu,
Powiatowy Zespół Obsługi
Szkół i Placówek Oświatowych w Giżycku:

– W naszym mieście zmodernizowaliśmy Centrum Kształcenia Zawodowego, w którym młodzież z różnych szkół może doskonalić swoje umiejętności. Zakupiony sprzęt niczym nie odbiega od urządzeń, którymi dysponują najlepsze firmy. Dzięki temu uczniowie mogą lepiej przygotować się do przyszłej pracy.

Nowoczesne diagnozy

Telemedycyna w Euroregionie Pomerania – sieć Pomerania

Partner wiodący: Stowarzyszenie Telemedycyna w Euroregionie Pomerania e.V. w Greifswal (Niemcy), reprezentujące 21 niemieckich szpitali
Partnerzy projektu: Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie, koordynator projektu po stronie polskiej, reprezentujący 11 polskich szpitali i dwie uczelnie: Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie i Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny

Program Operacyjny Współpraca Transgraniczna Krajów Meklemburgia – Pomorze Przednie / Brandenburgia i Rzeczpospolitej Polskiej (Województwo Zachodniopomorskie) 2007-2013

Wartość projektu: ok. 14 mln euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 11,33 mln euro

www.telepom.eu

Współczesna medycyna jest coraz bardziej zaawansowana technologicznie. Nowe metody szybkiej i dokładniejszej diagnostyki, skuteczniejsze i bezpieczniejsze leki sprawiają, że zmiany następują także w prowadzeniu procesu leczenia. Dostęp do nowoczesnych technologii medycznych nie powinien pozostawać tylko w sferze marzeń pacjenta. Co jednak zrobić z terenami słabiej zaludnionymi, które nie mają szpitali gwarantujących takich możliwości?

Niech przemieszczą się dane, a nie pacjenci – to motto polsko-niemieckiego projektu, łączącego świadczenie usług lekarskich z nowoczesnymi rozwiązaniami telekomunikacyjnymi i informatycznymi. Zadaniem sieci, składającej się z 35 ośrodków medycznych obszaru wsparcia, jest współpraca – zaczynając od profilaktyki, poprzez diagnostykę, na terapii kończąc. Udział wielu szpitali zapewnia wyższy poziom leczenia chorób nowotworowych, schorzeń serca, udarów mózgu, a także nagłych wypadków. Dzięki systemowi wideokonferencji eksperci z różnych dziedzin medycyny mogą wspólnie pracować nad diagnozowaniem chorób. Andrzej Gajewski z Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie zwraca uwagę na jeszcze jeden aspekt projektu. – Nie zapominajmy o rezultatach niemierzalnych, związanych z powstaniem trwałych relacji partnerskich między polskimi i niemieckimi lekarzami, które przysporzą wiele korzyści mieszkańcom.

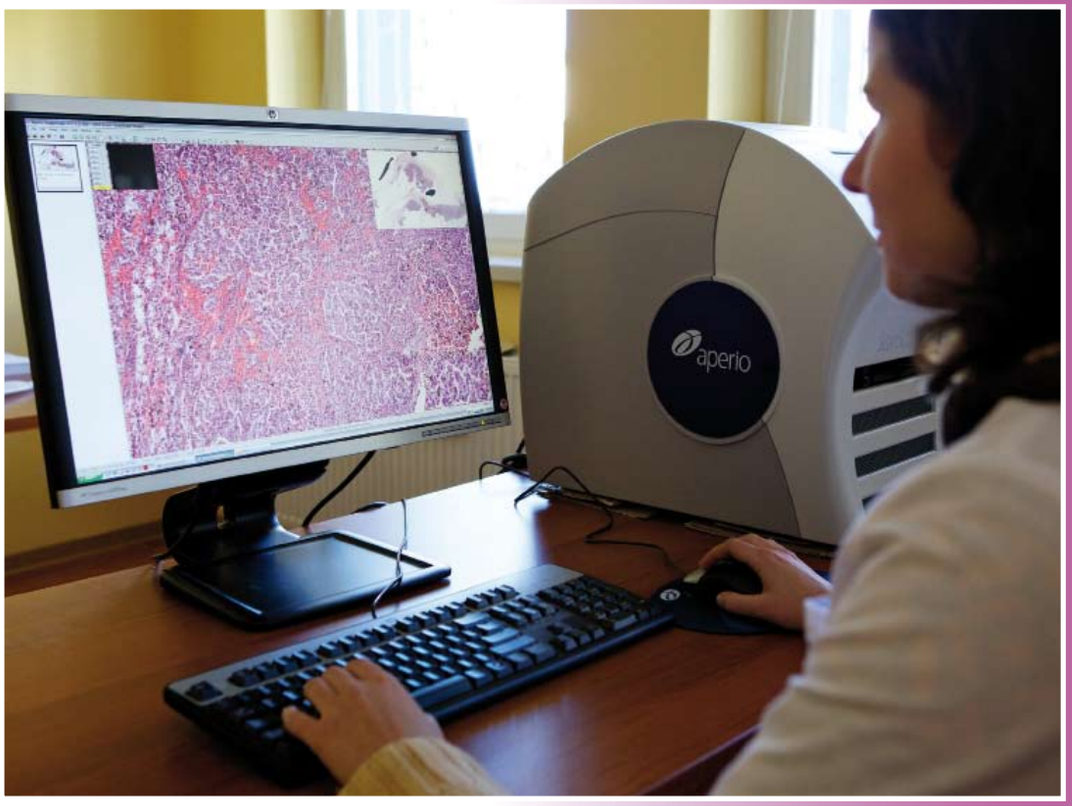

Prof. dr med. Norbert Hosten, koordynator projektu:

– Środki, które otrzymaliśmy w ramach projektu, pozwoliły na modernizację infrastruktury po obu stronach granicy. Polskie placówki radiologiczne otrzymały nowoczesną aparaturę cyfrową, a niemieckie oddziały patologii i neurologii – sieci telekonferencyjne. Raz w miesiącu lekarze, administratorzy, specjaliści IT i prawnicy z obu krajów spotykali się, aby opracowywać i wprowadzać w życie cele projektu. Zgodnie z oczekiwaniami Unii Europejskiej bliska współpraca doprowadziła do lepszego zrozumienia partnerów.

Transgraniczna sieć Centrów Usług i Doradztwa Euroregionu Pomerania

Partner wiodący: Związek Komunalny Europaregion Pomerania e.V. w Lőcknitz (Niemcy)
Partner projektu: Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pomerania

Program Operacyjny Współpraca Transgraniczna Krajów Meklemburgia – Pomorze Przednie / Brandenburgia i Rzeczpospolitej Polskiej (Województwo Zachodniopomorskie) 2007-2013

Wartość projektu: ok. 4,46 mln euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 3,79 mln euro

www.pomerania.org.pl

Wsparcie potrzebne od zaraz

Firmy działające w regionach znajdujących się w pobliżu granicy polsko-niemieckiej mogłyby odnieść wiele korzyści ze współpracy. Tym bardziej, że mieszkańcy obu krajów coraz częściej żyją tak, jakby ta granica nie istniała. Firmy potrzebują jednak wsparcia prawnego i administracyjnego, a także pomocy w wyszukiwaniu potencjalnych partnerów czy w pokonywaniu barier kulturowych.

Stąd wziął się pomysł na projekt realizowany wspólnie przez miasta i gminy po obu stronach granicy. Jego celem jest inicjowanie i wzmacnianie wzajemnej współpracy i kontaktów. Zaadresowano go do małych i średnich przedsiębiorstw, zrzeszeń, stowarzyszeń, samorządów, placówek edukacyjnych i osób prywatnych. W ramach działań powstała sieć Centrów Usług i Doradztwa, której zadaniem jest organizowanie m.in. spotkań i warsztatów. Polscy i niemieccy przedsiębiorcy mogą dzięki nim zdobyć wiedzę i podzielić się swoimi doświadczeniami.

Największym wyzwaniem okazała się bariera językowa i różnice kulturowe. Pracownicy Centrów są więc dwujęzyczni, a wśród zorganizowanych konferencji znalazły się również te poświęcone różnicom kulturowym. Zdecydowanie łatwiej udało się przezwyciężyć bariery prawne.

Paweł Bartnik,
dyrektor biura Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Pomerania:

– Wraz z przystąpieniem Polski do UE powstał wspólny, transgraniczny rynek pracy i usług. Wielu Polaków, choć pracuje w kraju, mieszka po niemieckiej stronie granicy. Konieczne stało się stworzenie oferty deweloperskiej, prawnej, oświatowej oraz usługowej, związanej chociażby z zapewnieniem dzieciom opieki.
Sieć Centrów Usługowo-Doradczych pełni właśnie funkcję koordynatora dla tego typu potrzeb. Ważne jest również wsparcie lokalnego rynku pracy poprzez tworzenie polsko-niemieckiej oferty biznesowej.

WIELE WYMIARÓW INTEGRACJI

Wspólnie można więcej

Razem dla pogranicza
Dolny Śląsk – Saksonia

Partner wiodący: Województwo Dolnośląskie
Partner projektu: Saksońskie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych

Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska – Saksonia 2007-2013

Wartość projektu: ok. 1,02 mln euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 865 tys. euro

www.razemdlapogranicza.pl
www.gemeinsamfuerdengrenzraum.de

Rewitalizacja miast i obszarów powydobywczych węgla brunatnego, rozwój obszarów wiejskich, poprawa funkcjonowania komunikacji i transportu, wypracowanie skutecznej polityki rynku pracy – Dolny Śląsk i Saksonia mają podobne wyzwania. Dlaczego więc nie podejmować i nie rozwiązywać problemów wspólnie?

Oba regiony w ostatnich latach mogą pochwalić się licznymi sukcesami we współpracy, zarówno na poziomie międzynarodowym, regionalnym, jak i lokalnych samorządów. Uznały więc, że kontynuacja tych wspólnych działań jest nieodzowna. Trwające trzy lata prace podzielono na trzy etapy. Specjalnie utworzone międzynarodowe grupy robocze zajmą się zidentyfikowaniem wspólnych problemów i obszarów działania. Zaplanowano też liczne konferencje, warsztaty i praktyki. Ponieważ celem projektu jest także zniwelowanie barier utrudniających współpracę, takich jak: niewystarczająca wzajemna znajomość struktur administracyjnych, podziału zadań, odpowiedzialności i uprawnień decyzyjnych, projektowi będą towarzyszyć działania mające na celu pogłębienie integracji i lepsze wzajemne poznanie się. Przykładem jest nauka języka polskiego przez partnerów z Saksonii. Sprawny przepływ informacji ułatwiać ma specjalna strona internetowa z platformą online, służąca do wymiany dokumentów i pomysłów. W proces współpracy transgranicznej zaangażowanych będzie 60 pracowników administracji.

Joanna Jeż,
koordynator projektu:

– Z Saksonią współpracujemy już od ponad 10 lat, wciąż jednak jest wiele nieporuszonych tematów. W projekcie zajmujemy się wybranymi problemami, ważnymi dla obu stron. Są one niezwykle istotne także z punktu widzenia nowej perspektywy finansowej 2014-2020. Wspólnie dążymy do prawdziwej „Europy regionów". Mamy nadzieję, że realizacja projektu będzie mieć długofalowe efekty w postaci konkretnych analiz i ekspertyz oraz nowych projektów transgranicznych.

Bezpieczni bez granic

Bezpieczny Strażak =
Bezpieczny region bez granic

Partner wiodący: Ochotnicza Straż Pożarna Wymiarki
Partner projektu: Gmina Kreba-Neudorf

Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska – Saksonia 2007-2013

Wartość projektu: 256 tys. euro
Dofinansowanie z EFRR: 218,4 tys. euro

www.ospwymiarki.pl

Wyposażony w nowoczesny sprzęt samochód ratowniczo-gaśniczy, wyremontowana remiza, ćwiczenia ze strażą pożarną z Saksonii – to tylko część profitów, jakie przyniósł Ochotniczej Straży Pożarnej w Wymiarkach udział w projekcie realizowanym we współpracy z niemiecką gminą Kreba-Neudorf.

Sukces nie byłby możliwy, gdyby nie zaangażowanie samych strażaków. Wszystko zaczęło się od informacji o możliwości pozyskania środków unijnych, którą Jan Babiarz, prezes OSP Wymiarki, wyczytał w ogłoszeniu w regionalnej gazecie. Uznał, że jest to szansa na zdobycie funduszy na niezbędny remont. Wymiarki są najmniejszą w woj. lubuskim gminą wiejską, ale aż ok. 70% jej powierzchni pokrywają kompleksy leśne. Zagrożenie pożarem ma charakter transgraniczny – lasy rozciągają się po obu stronach polsko-niemieckiej granicy. Nie było zatem problemów, by pozyskać do współpracy partnera po stronie niemieckiej.

Razem ze strażakami z Kreba-Neudorf opracowano projekt wspólnych działań. Zdecydowano się na zakup nowego samochodu ratowniczo-gaśniczego, przystosowanego do działań na terenach leśnych. Jest on bogato wyposażony, m.in. w sprzęt do ratownictwa drogowego, zwalczania skażeń chemicznych, detektor gazu, pompy pożarnicze. Przeprowadzono również wspólne zawody, ćwiczenia, szkolenia i spotkania strażaków z obu stron granicy. Zmodernizowano też remizę oraz zakupiono agregat oddymiający i komputer.

Jan Babiarz,
prezes OSP Wymiarki:

– Realizacja projektu wymagała od nas olbrzymiego zaangażowania, poświęcenia czasu własnego, licznych konsultacji z różnymi ludźmi, przekonywania ich do naszej wizji i potrzeb regionu. W zdecydowanej większości przypadków spotykaliśmy się ze zrozumieniem i pomocą, dzięki czemu mogliśmy zrealizować nasz nowatorski projekt i dziś odczuwać z tego powodu dumę i satysfakcję.

Fabryki kultury

Second Chance
– od infrastruktury przemysłowej
do przemysłów kreatywnych

Partner wiodący: Miasto Norymberga (Niemcy)
Partnerzy projektu: Miasto Lipsk (Niemcy),
Halle 14 (Lipsk, Niemcy),
MIB-Fünfte Investitionsgesellschaft (Norymberga, Niemcy),
Gmina Miejska Kraków (Polska),
Muzeum Inżynierii Miejskiej w Krakowie (Polska),
Miasto Lublana (Słowenia),
Muzea i Galerie Lublany (Słowenia),
Miasto Wenecja (Włochy), Arsenale w Wenecji (Włochy)

Program dla Europy Środkowej

Wartość projektu: ok. 2,88 mln euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 2,27 mln euro

www.secondchanceproject.eu

Pięć miast europejskich – Kraków, Lipsk, Lublana, Norymberga, Wenecja – miało podobną potrzebę przywrócenia do życia części dawnych obiektów przemysłowych. Wszystkie uznały, że najlepsza będzie rewitalizacja poprzez prowadzenie w nich działalności kulturalnej.

Aby łatwiej zdobyć na ten cel fundusze, zwłaszcza w dobie zmniejszania nakładów na finansowanie kultury, ale także by lepiej wykorzystać doświadczenia i możliwości innych, miasta podjęły się realizacji wspólnego projektu. Partnerzy razem chcieli wypracować lepszy, bardziej dynamiczny i atrakcyjny dla odbiorców model działalności kulturalnej w starych przestrzeniach poprzemysłowych, a także opracować formułę partnerstwa publiczno-prywatnego jako źródła finansowania.

W Krakowie rewitalizacją już wcześniej objęto Kwartał Św. Wawrzyńca, gdzie działa Muzeum Inżynierii Miejskiej. W ramach projektu chodziło jednak o wzbogacenie oferty i przystosowanie do nowych zadań, np. poprzez wyposażenie w sprzęt do imprez plenerowych. Po zakończeniu inwestycji wszyscy partnerzy rozpoczną stałą wymianę kulturalną. W Krakowie animatorzy kultury z Norymbergi zrealizują warsztaty dla dzieci i młodzieży, a artysta z Lublany zaprezentuje swoje fotografie.

Janusz Moskwa,
dyrektor Biura Funduszy Europejskich Urzędu Miasta Krakowa:

– Dzięki realizacji projektu placówki kulturalne są rozpoznawalne jako rzetelny partner z potencjałem do wdrażania innowacyjnych rozwiązań na gruncie lokalnym. Współpraca pozwoliła na odnalezienie wspólnych dróg rozwoju, zwiększenie kompetencji pracowników oraz identyfikację mocnych i słabych stron partnerów. Wypracowanie formuły PPP to znaczący krok do zróżnicowania źródeł finansowania instytucji kultury. Jednym z partnerów projektu jest Gmina Miejska Kraków, dzięki czemu skorzystać na tym mogą również inne instytucje kultury w mieście oraz odbiorcy tych działań, czyli społeczeństwo.

Droga, która zbliża

Rozwój infrastruktury drogowej pomiędzy powiatem krośnieńskim, jasielskim i bardejowskim

Partner wiodący: Starostwo Powiatowe w Krośnie
Partnerzy projektu: Starostwo Powiatowe w Jaśle, Zarząd i Utrzymanie Dróg Regionu Autonomicznego Preszowa

Program Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013

Wartość projektu: 3,86 mln euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 3,3 mln euro

Do niedawna na terenie województwa podkarpackiego działały tylko dwa drogowe przejścia graniczne ze Słowacją – duże w Barwinku i mniej znane w Radoszycach, co znacznie utrudniało codzienne kontakty z sąsiadami. Dlatego zrodził się pomysł, by dzięki unijnej dotacji zrealizować marzenia i zbudować wreszcie drogę łączącą bezpośrednio trzy powiaty.

Przejście w Ożennej przez lata działało jedynie w ramach małego ruchu granicznego. Powodem był brak drogi. Śladem przebiegającego tędy dawnego szlaku handlowego, słynącego z handlu bursztynem, dzięki determinacji partnerów powstał nowy trakt komunikacyjny. Po stronie słowackiej wybudowano brakujący fragment drogi, a po polskiej wyremontowano trasę prowadzącą z Krosna do granicy państwa. Powstało dogodne połączenie, znacznie skracające podróż pomiędzy głównymi miastami po obu stronach granicy.

Malownicza trasa to również wymarzony trakt dla turystów. Wiedzie przez przepiękne tereny Magurskiego Parku Narodowego i dawnej Łemkowszczyzny. Do dziś zachowały się tu skarby architektury drewnianej, chętnie odwiedzane także przez słowackich pielgrzymów. Zainteresowaniem cieszą się też inne atrakcje, m.in. Skansen Archeologiczny Karpacka Troja w Trzcinicy, a u Słowaków Bardejowskie Kupele i Wodny Świat w Svidniku. Nowa droga wpłynęła na ożywienie gospodarcze tego regionu. Coraz więcej Słowaków robi w Polsce codzienne zakupy. Bliżej im także do rodziny i znajomych.

Jan Juszczak,
starosta krośnieński:

– Zmodernizowana droga stanowi najkrótsze, a jednocześnie urokliwe połączenie komunikacyjne Krosna z chętnie odwiedzanym rejonem bardejowskim. Jej otwarcie zachęca do częstszych wyjazdów turystycznych i korzystania z atrakcji oferowanych przez sąsiadów. Liczymy, że wpłynie to na ożywienie ruchu turystycznego i zwiększenie kontaktów handlowych.

Patrząc w gwiazdy

Projekt Kopernik

Partner wiodący: I Liceum Ogólnokształcące im. Mikołaja Kopernika w Krośnie
Partner projektu: Gimnazjum w Stropkowie (Słowacja)

Program Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013

Wartość projektu: ok. 51,5 tys. euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 43,78 tys. euro

www.lo1.krosno.info.pl

Magiczny urok rozgwieżdżonego nieba to dla wielu osób inspiracja. Część uczniów krośnieńskiego liceum przyznaje, że wybrało tę szkołę z powodu działającego tu obserwatorium i zajęć koła astronomicznego. Wszak wspólne badanie nieba to nie tylko nauka, ale też świetna zabawa i początek wielu przyjaźni.

Znając swój atut, liceum w Krośnie postanowiło go wykorzystać, by jeszcze bardziej uatrakcyjnić zajęcia. Nawiązana współpraca z Gimnazjum w Stropkowie pozwoliła na zrealizowanie projektu, który okazał się strzałem w dziesiątkę. Dzięki warsztatom prowadzonym w Obserwatorium w Roztokach koło Svidnika młodzież praktycznie poznawała tajniki astronomii, ucząc się pod okiem ekspertów i pracując na profesjonalnym sprzęcie. Był też czas na wizyty w obu szkołach, zawody sportowe i wycieczki. Nawiązane wówczas znajomości są nadal podtrzymywane, zwłaszcza gdy okazało się, że oba języki nie stanowią bariery w kontaktach.

Pokazy i obserwacje nieba prowadzone są dziś w wyremontowanej kopule astronomicznej szkoły. Zakupione teleskopy i inny sprzęt służą kolejnym uczniom oraz są wykorzystywane do promocji astronomii podczas imprez plenerowych, takich jak „Święto Balonów" czy „Dni Krosna". Oryginalnym efektem projektu jest także szklany zegar słoneczny, umieszczony na frontowej ścianie szkoły. Nawiązuje on do innej atrakcji turystycznej miasta, jakim jest „Szlak Dziedzictwa Szkła".

Ryszard Józefczyk,
dyrektor I LO w Krośnie:

– Doświadczenia i wiedza zdobyta przez uczestników projektu przynoszą osiągnięcia na olimpiadach i konkursach tematycznych, np. Maksymilian Sokołowski zajął II miejsce na Międzynarodowej Olimpiadzie Astronomicznej w Pekinie. Uczniowie organizują też regularne pokazy astronomiczne dla mieszkańców i turystów. Dotychczasowa współpraca pozwala na realizację kolejnych projektów, także ze szkołami na Słowacji.

Sport łączy

Transgraniczna współpraca młodzieży

Partner wiodący: Gmina Olecko
Partnerzy projektu: Gmina Orzysz, Gmina Vilkaviškis (Litwa), Rejon Alytus (Litwa)

Program Współpracy Transgranicznej Litwa – Polska 2007-2013

Wartość projektu: ok. 3,5 mln euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 2,98 mln euro

www.olecko.pl

W projektach transgranicznych inwestycje w infrastrukturę sportową, choć ważne, są tylko środkiem do osiągnięcia celów społecznych i gospodarczych. Takie podejście do współpracy przyświecało dwóm mazurskim gminom oraz ich litewskim partnerom. Każdy z samorządów wykonał najpierw zadania infrastrukturalne: Olecko przebudowało stadion miejski i wybudowało boisko treningowe, Wiłkowyszki (Vilkaviškis) przygotowały dokumentację techniczną na przebudowę swojego obiektu sportowego, Alytus wybudował boisko przy gimnazjum w mieście Simnas, a Orzysz może się pochwalić nową salą widowiskowo-sportową.

Na długo przed zakończeniem inwestycji zapełnił się kalendarz imprez zaplanowanych na nowych obiektach. W wielu z nich wzięli udział zawodnicy z partnerskich samorządów. Uczestnicy letniego obozu sportowego w Simnas spotkali się nie tylko po to, by rywalizować ze sobą, ale również odświeżyć znajomości i przyjaźnie, jakie nawiązały się podczas wcześniejszych imprez. Litwini zorganizowali wycieczki, które umożliwiły polskim uczestnikom poznanie historii i zwyczajów sąsiadów oraz nawiązanie trwałych przyjaźni. Z kolei w nowej hali w Orzyszu regularnie odbywają się turnieje siatkówki miast partnerskich, a na stadionie w Olecku – zawody lekkoatletyczne. Przy okazji tych imprez Litwini poznają piękno Mazur i doceniają gościnność polskich gospodarzy.

Wacław Olszewski,
burmistrz Olecka:

– Projekt ma szczególne znaczenie dla miasta. Modernizacja stadionu i budowa boiska treningowego wpisują się w naszą strategię rozwoju infrastruktury sportowej. Dzięki nowym inwestycjom Olecko stało się jednym z najważniejszych centrów treningowych w północnej Polsce. Dla miasta to także konkretna korzyść gospodarcza.

Na pomoc strażakom

PL – LT 112. System zarządzania działaniami ratowniczymi i obsługi europejskiego numeru ratowniczego

Partner wiodący: Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Białymstoku
Partnerzy projektu: Komenda Wojewódzka PSP w Olsztynie, Komendy Powiatowe PSP w Grajewie, Mońkach i Sejnach oraz Komendy Okręgowe Służby Ochrony Przeciwpożarowej i Ratownictwa w Alytusie i Mariampolu (Litwa)

Program Współpracy Transgranicznej Litwa – Polska 2007-2013

Wartość projektu: ok. 4,56 mln euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 3,88 mln euro

www.straz.bialystok.pl

Z roku na rok na pograniczu polsko-litewskim rośnie liczba interwencji straży pożarnej, reagującej na zagrożenia związane z pożarami zakładów pracy, prywatnych posesji i lasów. Wprowadzenie, zgodnie z wymogami Unii Europejskiej, numeru alarmowego 112 ma skrócić do minimum czas rozpoczęcia akcji ratowniczej. W regionie transgranicznym jednolity system alarmowy wymaga doskonałej koordynacji jednostek ratowniczych sąsiadujących krajów. Tak jak wszędzie liczy się tu szybkość i skuteczność działania. Temu celowi służył polsko-litewski projekt, który realizowały służby ochrony przeciwpożarowej i ratownictwa z województwa warmińsko-mazurskiego i podlaskiego po stronie polskiej oraz z Alytusa i Mariampola po stronie litewskiej.

Skuteczne wdrożenie nowych procedur uzależnione jest w dużej mierze od jakości sprzętu oraz skoordynowania systemów komunikacji i dowodzenia. W komendach powiatowych w Ełku, Giżycku, Gołdapi, Olecku, Piszu oraz Węgorzewie zintegrowano systemy telekomunikacyjne i informatyczne. Doposażono też centra powiadamiania i stanowiska kierowania w specjalistyczny sprzęt informatyczny. Zakupiono także samochód wyposażony w mobilne stanowisko dowodzenia i łączności. Partnerzy litewscy rozbudowali swoje stanowiska kierowania oraz doposażyli je w specjalistyczny sprzęt telekomunikacyjny.

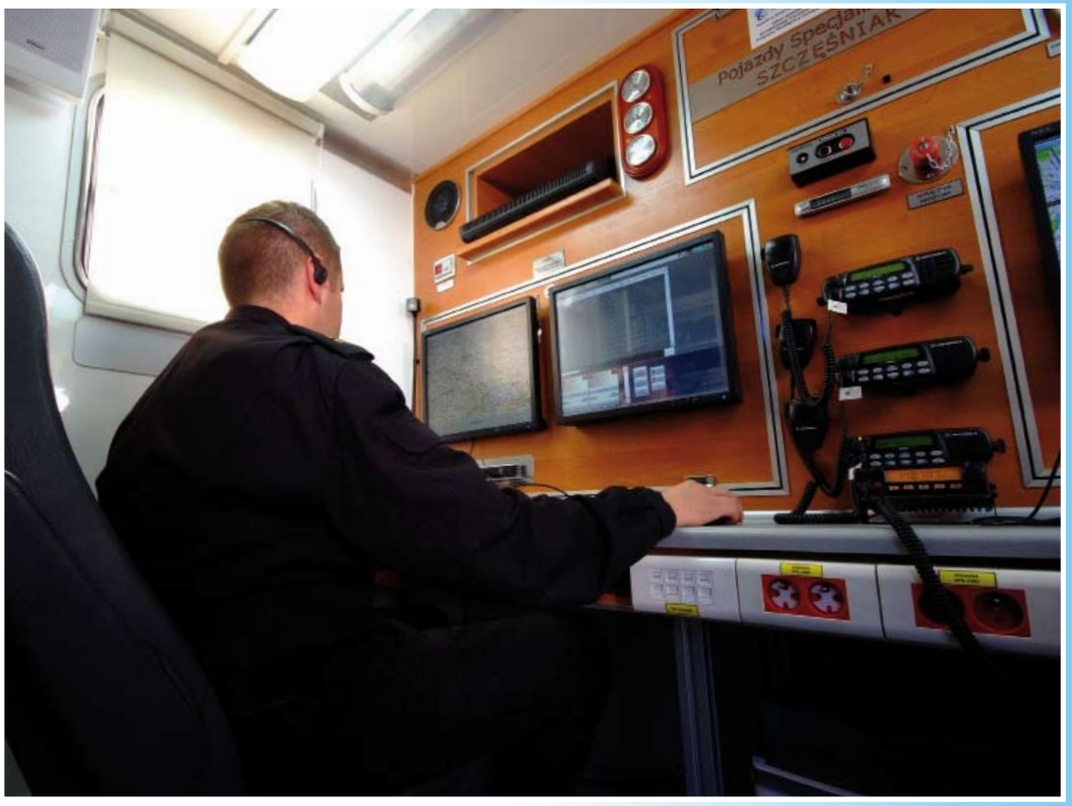

Radosław Nowosielski,
koordynator wojewódzki projektu,
Komenda Wojewódzka Państwowej
Straży Pożarnej w Olsztynie:

– Od kilku lat Komendy Wojewódzkie Straży Pożarnej w Białymstoku i Olsztynie rozwijają współpracę z litewskimi strażakami. Regularnie organizujemy spotkania na różnych szczeblach dowodzenia i wspólne ćwiczenia. Te doświadczenia przyczyniły się do sprawnej realizacji projektu.

Przywrócić pamięć

**Konstelacja Szczecin II.
Polsko-niemiecki przegląd filmów
gwiazd kina urodzonych w Szczecinie**

Partner wiodący: Muzeum Narodowe w Szczecinie
Partnerzy projektu: Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Szczecińskiego, Muzeum Narodowe w Szczecinie, Pommersches Landesmuseum Greifswald, Stowarzyszenie Twórców i Producentów Sztuki w Szczecinie

Program Operacyjny Współpraca Transgraniczna Krajów Meklemburgia – Pomorze Przednie / Brandenburgia i Rzeczpospolitej Polskiej (Województwo Zachodniopomorskie) 2007-2013

Wartość projektu: ok. 24 tys. euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 20 tys. euro

www.konstelacjaszczecin.pl

Co łączy takie gwiazdy przedwojennego kina, jak Dita Parlo, Heinrich George, Emil Hugo Döblin, Hilde Weissner, Hans Heinrich von Twardowski, Ulrich Bettac? Wszyscy urodzili się w Szczecinie! Tymczasem mało kto kojarzy to miasto z wielką, światową sztuką filmową. Organizatorzy cyklu imprez kulturalnych „Konstelacja Szczecin" postanowili to zmienić.

Do tej pory odbyły się trzy edycje imprezy. Podczas pierwszej w 2010 r. zorganizowano przegląd najlepszych filmów z udziałem szczecińskich aktorów. Ubiegłoroczna odbyła się pod hasłem „Dita Parlo. Rediviva!" i została poświęcona prezentacji dorobku artystycznego aktorki grającej u wybitnych reżyserów: Jeana Renoira, Jeana Vigo czy Georga Wilhelma Pabsta. W tym roku pokazany został dorobek wybitnego aktora Heinricha George.

– Szczecin to miasto, które wciąż szuka swojej tożsamości. Jego niemiecka przeszłość, choć oczywista, wywołuje wiele emocji, nie zawsze pozytywnych – wyjaśnia dr Radosław Skrycki, zastępca dyrektora Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Szczecińskiego. Zadaniem imprezy jest także znalezienie wspólnej płaszczyzny porozumienia pomiędzy różnymi środowiskami, np. historycznym oraz filmoznawczym. Dlatego pokazom filmów zawsze towarzyszą liczne imprezy i wydarzenia kulturalne, m.in. konferencje naukowe, wystawy, przedstawienia teatralne i operowe, pokazy archiwalnych filmów dokumentalnych.

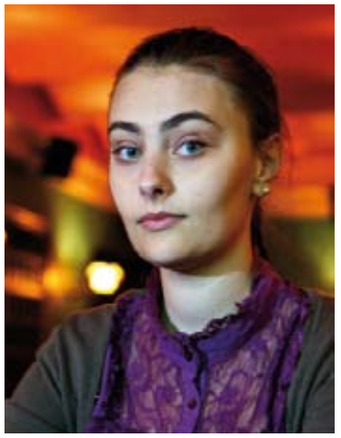

Joanna Kościelna, pomysłodawczyni i koordynator projektu:

– Wzrusza mnie, że kiedyś żyli tu ludzie, którzy czuli jak ja. Poprzez „Konstelację Szczecin" staram się nie pozwolić im odejść. Chodzi też o pamięć miasta. O pogodzenie się z tym, że Szczecin był kiedyś niemiecki, a teraz jest polski. I znalezienie przestrzeni, która łączy.

Granica otwarta na oścież

Hranice dokořan
– Rozmówki polsko-czeskie

Partner wiodący: ČESKÁ TELEVIZE,
Televizní studio Ostrava
Partner projektu: Telewizja Polska SA,
Oddział we Wrocławiu

Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej
Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013

Wartość projektu: ok. 1 mln euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 858,5 tys. euro

www.rozmowki-polsko-czeskie.pl

Jak wygląda Polska oczami Czechów, a jak Polacy postrzegają czeskich sąsiadów? Na te pytania próbowali odpowiedzieć dziennikarze Telewizji Polskiej we Wrocławiu. Ośrodek od wielu lat współpracuje z zagranicznymi partnerami, by przybliżyć styl życia na terenach przygranicznych.

Łącznie wyprodukowano 78 prawie półgodzinnych odcinków programu, prezentujących polskie i czeskie spojrzenie na wybrane tematy. W kręgu zainteresowań znalazły się problemy życia codziennego, społecznego i kulturalnego. Nie zabrakło także wątków historycznych. Szczególnie dużo uwagi poświęcono sprawom polsko-czeskiego pogranicza, współpracy transgranicznej, kontaktom biznesowym oraz obyczajowości obu narodów. Gospodarzami programu były polsko-czeskie pary. Polscy widzowie mogli obejrzeć „Rozmówki" w latach 2011-2012 na antenie TVP Wrocław, TVP Opole i TVP Kraków, a czescy – w ogólnokrajowym kanale informacyjnym ČT24. Obecnie wszystkie odcinki dostępne są w internecie na specjalnie utworzonej stronie.

Katarzyna Kozłowska-Domańska, producent:

– Program od początku cieszył się dużym zainteresowaniem widzów, którzy z zaciekawieniem śledzili dokumentowane przez nas życie po obu stronach granicy. Razem z nami poznawali swoich sąsiadów i odkrywali to, co nas łączy. Telewizyjna współpraca polsko-czeska uświadomiła nam, że potrzeba pogłębiania wiedzy o naszych sąsiadach czy poznania niezwykłych miejsc pogranicza jest ogromna. Dzięki temu pojawił się pomysł na kolejny projekt – dokumentalny cykl „Przez granice".

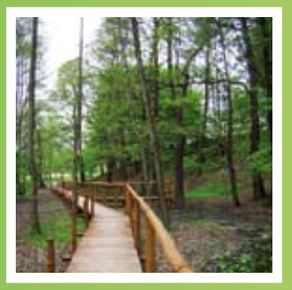

ŚRODOWISKO

Sieć walczy z odpadami

MIN-NOVATION Mining and Mineral Processing Waste Management Innovation Network
(Sieć innowacji w zarządzaniu odpadami górniczymi i przeróbczymi)

Partner wiodący: Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie
Partnerzy projektu: Górnośląska Agencja Promocji Przedsiębiorczości SA, Dolnośląski Klaster Surowcowy, University of Örebro (Szwecja), Örebro Regional Development Council (Szwecja), Tallinn University of Technology (Estonia), Kainuun Etu Ltd. (Finlandia), University of Oulu (Finlandia), Educational Institution of Employers Association Saxony-Anhalt (Niemcy), European Institute for Innovation (Niemcy), University of Stavanger (Norwegia)

Program Regionu Morza Bałtyckiego na lata 2007-2013

Wartość projektu: ok. 3,50 mln euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 2,46 mln euro

www.min-novation.eu

Szacuje się, że w Unii Europejskiej aż 29% wytwarzanych odpadów pochodzi z górnictwa. Gromadzone przez lata na składowiskach, wywierają negatywny wpływ na środowisko. Jednocześnie zawierają wiele użytecznych dla gospodarki surowców, które mogłyby być odzyskiwane.

Nic dziwnego, że narasta potrzeba opracowywania i testowania technologii ograniczających powstawanie odpadów górniczych, ułatwiających odzyskiwanie materiałów i umożliwiających bezpieczne składowanie i rekultywację tego, co dla gospodarki jest nieprzydatne. Wszystkie te problemy doprowadziły do realizacji międzynarodowego projektu Min-Novation, który postawił sobie za cel opracowanie i wdrożenie innowacyjnych technologii gospodarowania odpadami kopalnianymi, a także poprawę dostępu do nich sektora MŚP w tzw. Regionie Bałtyckim.

Największym wyzwaniem okazał się nie tyle transfer myśli naukowo-technicznej i technologii, ile eliminowanie barier prawnych, dotyczących gospodarowania odpadami. Korzyści z realizacji projektu są wielorakie: usprawnienie przepływu wiedzy i wymiana doświadczeń pomiędzy państwami, regionami, firmami i instytucjami badawczymi, przy wsparciu samorządów, wzmocnienie MŚP z branży zajmującej się odzyskiwaniem i przetwarzaniem odpadów, zwiększenie bazy surowców naturalnych i wreszcie – poprawa stanu środowiska naturalnego.

prof. Marek Cała,
przewodniczący Komitetu Sterującego projektu Min-Novation:

– Utworzenie wielosektorowej sieci pozwala na szeroką wymianę wiedzy i doświadczeń, jak również podejmowanie wspólnych inicjatyw dla rozwiązywania zidentyfikowanych problemów badawczych i legislacyjnych. Testowanie pilotażowych instalacji, służących do badania i odzysku odpadów, pozwoli sprawdzić możliwość zastosowania ich na skalę przemysłową, co przełoży się na społeczno-gospodarcze efekty funkcjonowania przedsiębiorstw.

Pogodzić biznes z ochroną środowiska

Międzyregionalne podejście do rozwoju przedsiębiorczości na obszarach cennych przyrodniczo – „Business to Nature”

Partner wiodący: Polska Agencja Rozwoju Turystyki SA w Warszawie
Partnerzy projektu: Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego (Polska), Instytut Rozwoju Gospodarczego Prowincji Ourense (Hiszpania), Urząd Regionu Östergötland (Szwecja), Prowincja Perugia (Włochy), Komitet Regionalny Rozwoju Turystyki Owernii (Francja), Hrabstwo Powys (Wielka Brytania), Fundacja Gran Paradis (Włochy), Stowarzyszenie Rozwoju Regionu Alto Tamega (Portugalia), Gmina Veliko Tarnovo (Bułgaria), Centrum Rozwoju Lokalnego Pivka (Słowenia)

Program Współpracy Międzyregionalnej INTERREG IV C

Wartość projektu: ok. 1,89 mln euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 1,50 mln euro

www.business2nature.eu

Co zrobić, żeby rozwijanie przedsiębiorczości na cennych przyrodniczo obszarach odbywało się bez uszczerbku dla natury, a wymogi związane z ochroną środowiska nie przeszkadzały w tym rozwoju? Z takim dylematem zmierzyła się Polska Agencja Rozwoju Turystyki wspólnie z 11 partnerami z 9 krajów Unii Europejskiej.

Uczestnicy projektu reprezentowali regiony bardzo zróżnicowane pod względem walorów przyrodniczych – od terenów górskich poczynając, a kończąc na pojezierzach. Celem było wybranie i opisanie najciekawszych przykładów przedsięwzięć, które z sukcesem łączą ochronę przyrody z rozwijaniem działalności biznesowej, oraz opracowanie rekomendacji dla polityk regionalnych.

W tworzonej od początku projektu bazie opisanych zostało ponad 40 dobrych praktyk. Oczywiście samo ich zidentyfikowanie nie zawsze musi oznaczać łatwy transfer rozwiązań. Często pomysły, wypracowane w jednym z regionów i dopasowane do jego potrzeb, trudno przenieść na inny grunt. Istotne w tym przypadku jest to, że mimo odmiennych warunków zawsze mogą być one cenną inspiracją. Ważną częścią projektu były też konferencje, wizyty studyjne i spotkania robocze, w czasie których uczestnicy z różnych krajów mieli szansę obejrzeć wypracowane innowacyjne rozwiązania, a także porozmawiać z ich twórcami.

Magdalena Ragus, koordynator projektu:

– Najważniejszym celem było zidentyfikowanie dobrych praktyk, pokazujących, jak można rozwijać przedsiębiorczość na obszarach cennych przyrodniczo i kulturowo. Ważnym efektem projektu, oprócz bazy dobrych praktyk i finalnego dokumentu w postaci rekomendacji dla polityk regionalnych, jest zbudowanie silnego partnerstwa pomiędzy instytucjami z różnych krajów. Dzięki wizytom studyjnym i spotkaniom roboczym nawiązane zostały kontakty, które przetrwają po zakończeniu projektu.

Biogaz z polskich plaż

Wetlands, Algae and Biogas (WAB) – A Southern Baltic Sea Eutrophication Counteract Project – Mokradła (nieużytki), glony i biogaz – przeciwdziałanie eutrofizacji południowego Bałtyku

Partner wiodący: Gmina Trelleborg
Partnerzy projektu: Gmina Sopot,
Instytut Oceanologii Polskiej Akademii Nauk,
Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego,
Komunalny Związek Gmin Dolina Redy i Chylonki,
Pomorskie Centrum Badań i Technologii Środowiska (POMCERT),
Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego,
Linneaus University,
The Skane Association of Local Authorities – BiogasSyd,
Sea River Basin District Authority

Program Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk 2007-2013

Wartość projektu: ok. 1,5 mln euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 1,2 mln euro

www.wabproject.pl

Nadmiernie rozrastające się niepożądane gatunki glonów, gromadzące się przy nabrzeżach, nie tylko zaburzają ekosystem Bałtyku, ale są też uciążliwe dla nadmorskich miejscowości turystycznych, utrudniają bowiem korzystanie z plaż. Oszacowano, że tylko z plaż Sopotu latem usuwa się 1,5 tys. ton wodorostów, które składowane są na wysypiskach. Może warto tę olbrzymią ilość biomasy, traktowaną obecnie jako odpad, wykorzystać z pożytkiem dla środowiska i społeczeństwa? To pytanie postawili sobie polscy i szwedzcy partnerzy, uczestniczący w projekcie WAB.

Celem projektu, trwającego do 2013 r., jest opracowanie koncepcji zagospodarowania glonów zalegających na plażach i w wodach przybrzeżnych w powiązaniu z gospodarką rolniczą obszarów nadmorskich. Jednym z pomysłów jest budowa biogazowni wykorzystujących glony jako dodatek do biomasy. Niewielkie wytwórnie biopaliwa mogłyby powstawać m.in. w gospodarstwach rolnych.

Przy molo w Sopocie została zainstalowana nowoczesna stacja monitoringowa ze specjalistyczną aparaturą, która mierzy różnorodne parametry wody morskiej oraz warunki meteorologiczne. Wszystkie dane rejestruje komputer, a następnie przesyła do Instytutu Oceanologii PAN, gdzie są one przetwarzane. Na ich podstawie naukowcy chcą opracować model gromadzenia się makroglonów i zakwitów sinicowych dla zarządzających plażą.

Prof. dr hab. Grażyna Kowalewska, Instytut Oceanologii PAN w Sopocie:

– Polska jest wciąż białą plamą na europejskiej mapie produkcji biogazu. Tego typu inwestycji jest u nas nadal zbyt mało. Makroglony traktowane są jak śmieci, a nadbałtyckie gminy ponoszą olbrzymie koszty, usuwając tony glonów z plaż i wywożąc je na wysypiska.
Realizacja projektu przyniesie korzyści zarówno środowisku, jak i samorządom województwa pomorskiego.

Las nie zna granic

Rewitalizacja beskidzkich lasów na polsko-słowackim pograniczu, w celu poprawy ich społecznych, ekologicznych i przeciwpowodziowych funkcji

Partner wiodący: Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Katowicach
Partnerzy projektu: Lesy Slovenskej Republiky, Obec Stara Bystrica, Nadleśnictwo Jeleśnia, Nadleśnictwo Ujsoły, Nadleśnictwo Wisła

Program Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013

Wartość projektu: 5,64 mln euro
Dofinansowanie z EFRR: 4,79 mln euro

www.katowice.lasy.gov.pl

Niekorzystny układ wiatrów, niosący zanieczyszczenia przemysłowe z aglomeracji śląskiej i z Czech, wpływa niekorzystnie na stan beskidzkich lasów. Dodatkowym problemem jest dominacja świerka, który słabo radzi sobie z tak niesprzyjającymi zjawiskami atmosferycznymi, jak silny wiatr czy susze. Tymczasem od dobrej kondycji kompleksów leśnych sporo zależy. Stanowią one m.in. doskonałą ochronę przed erozją, wpływają na regulację gospodarki wodnej oraz przyczyniają się do łagodzenia klimatu.

Natura nie mieści się w ustalonych granicach państw i trzeba ją chronić niezależnie od nich. Taka myśl przyświecała polskim i słowackim leśnikom, którzy w latach 2009-2011 wspólnymi siłami zasadzili ponad 10 milionów sadzonek, w tym jodły i buka, przebudowując tym samym prawie 2 tys. ha zamierających świerczyn. Zróżnicowany drzewostan będzie w stanie lepiej spełniać swe funkcje.

Nie zapomniano także o spacerowiczach i turystach licznie odwiedzających Beskidy. Specjalnie dla nich powstała „Beskidzka zielona ścieżka", promująca ideę rewitalizacji drzewostanów. Szlak o długości 33 km zaczyna się w okolicy słowackiej Starej Bystricy, a kończy w polskiej wsi Rycerka Górna. Po drodze można podziwiać m.in. skansen we wsi Vychylowka, przełęcz Przysłop czy szczyt Wielkiej Rycerzowej. Dla zwiedzających udostępniono także punkty odpoczynkowe z ławkami i zadaszeniami oraz tablice informujące o walorach przyrodniczych i kulturowych tego regionu.

Maria Łabno,
koordynator projektu:

– Zamieranie drzewostanów świerkowych występowało zarówno po polskiej, jak i słowackiej stronie. Wspólny projekt pozwolił nam na przebudowę świerczyn na wielogatunkowe drzewostany oraz wymianę doświadczeń. Już za kilka lat będą widoczne pierwsze efekty naszych działań – urośnie młody las, składający się w dużej mierze z zasadzonych jodeł i buków.

Gdzie woda czysta i trawa zielona

Rewitalizacja miejskich przestrzeni nadrzecznych – Revitalisation of urban river spaces REURIS

Partner wiodący: Główny Instytut Górnictwa w Katowicach
Partnerzy projektu: Urząd Miasta Katowice (Polska), Urząd Miasta Bydgoszcz (Polska), Urząd Miasta Stuttgart (Niemcy), Uniwersytet w Lipsku (Niemcy), Stowarzyszenie „Zielony pierścień" w Lipsku (Niemcy), Urząd Miasta Brno (Republika Czeska), Instytut Planowania i Rozwoju Miasta Pilzno (Republika Czeska)

Program dla Europy Środkowej

Wartość projektu: ok. 3,41 mln euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 2,77 mln euro

www.reuris.gig.eu

Wielu mieszkańców miast w Europie Środkowej chciałoby powrócić do dawnych, czystych i zielonych terenów nadrzecznych w niezurbanizowanej postaci. Do niedawna jednak brakowało odpowiednich metod i procedur, a nawet praktycznych przykładów rewitalizacji dolin rzek w dużych aglomeracjach miejskich, szczególnie w Polsce.

Dodatkowym zadaniem, wyznaczonym przez dyrektywy unijne, jest spełnienie nowego, bardziej ekologicznego, a zarazem bezpieczniejszego dla ludzi podejścia w wykorzystywaniu zasobów wodnych. W przypadku dolin rzecznych oznacza to stworzenie otwartych przestrzeni, chronionych przed zabudową, zdolnych gromadzić nadmiar wód w czasie powodzi.

Kilka środkowoeuropejskich miast postanowiło zrealizować wspólny projekt, który pozwoliłby opracować powtarzalne procedury odpowiedniej rewitalizacji terenów nadrzecznych. W przypadku niektórych partnerów – Katowic, Stuttgartu i Pilzna – chodziło też o bardziej kompleksowe działania i wykazanie, że nawet w centrum miasta jest miejsce na współistnienie ludzi i „dzikiej" przyrody. W Katowicach łączy się to z przywróceniem naturalnych siedlisk przyrodniczych na uprzednio zdewastowanym odcinku doliny rzeki Ślepiotki.

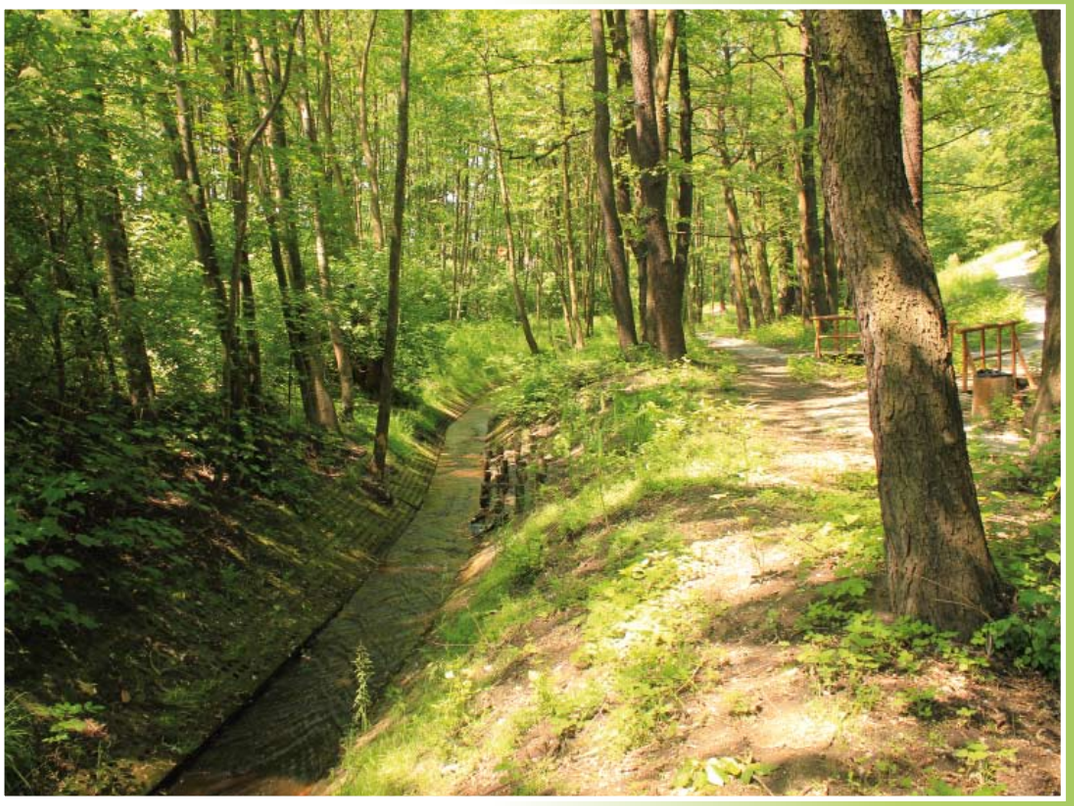

Leszek Trząski,
kierownik projektu REURIS,
adiunkt w Głównym Instytucie Górnictwa w Katowicach:

– Gospodarowanie miejskimi przestrzeniami nadrzecznymi wymaga równoczesnego rozwiązywania problemów środowiskowych i społeczno-gospodarczych, a czasem godzenia sprzecznych racji.
W projekcie udało się zademonstrować takie podejście do rewitalizacji, które sprawdza się w przypadku różnych miast i rzek. Zawiera ono powtarzalny zestaw metod i procedur dla skoordynowanej współpracy rozmaitych specjalistów oraz skutecznego angażowania społeczeństwa w ideę i proces rewitalizacji.

Plazma dla środowiska

PlasTEP – Rozpowszechnianie i wspieranie innowacji technologicznych opartych o plazmę w celu ochrony środowiska w basenie Morza Bałtyckiego

Partner wiodący: Centrum Technologiczne Pomorza Zachodniego w Greifswald
Partnerzy projektu: Instytut Plazmy i Technologii im. Leibniza w Greifswald,
Stowarzyszenie Inżynierów Niemieckich Meklemburgii-Pomorza Przedniego w Rostock,
Risø Narodowe Laboratorium Zrównoważonej Energii Technical University of Denmark w Roskilde,
Uniwersytet Technologiczny w Lappeenranta, ASTRaL w Mikkeli, Uniwersytet Technologiczny w Rydze,
Litewski Instytut Energetyki w Kownie,
Uniwersytet Technologiczny w Kownie,
Wileński Uniwersytet Technologiczny im. Gadiminasa,
Uniwersytet Uppsala, Laboratorium Angstroem,
Instytut Chemii i Techniki Jądrowej w Warszawie,
Instytut Maszyn Przepływowych im. Roberta Szewalskiego w Gdańsku,
Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie,
Stowarzyszenie Elektryków Polskich – Oddział Szczecin,
Uniwersytet w Tartu

Program Regionu Morza Bałtyckiego na lata 2007-2013

Wartość projektu: ok. 3,82 mln euro
Dofinansowanie z EFRR: ok. 3,05 mln euro

www.plastep.eu

Wzrost gospodarczy w dużym stopniu uzależniony jest od nieustannego zwiększania produkcji. Skutkiem tego jest emitowanie olbrzymich ilości zanieczyszczeń. Jak zatem utrzymać wysoki poziom uprzemysłowienia i jednocześnie nie niszczyć przyrody? Uczestnicy projektu PlasTEP przekonują, że technologie plazmowe to droga do czystego powietrza i wody. Problemy środowiskowe dotykają dużych obszarów, takich jak chociażby basen Morza Bałtyckiego. Konieczna jest więc współpraca wielu państw.

Plazma to tajemnicza materia, która naturalnie na Ziemi występuje jedynie jako zorza polarna czy pioruny. Najkrócej można powiedzieć, że jest to zjonizowany gaz, przewodzący prąd elektryczny. Technologie plazmowe są obecnie stosowane m.in. w urządzeniach do precyzyjnego cięcia metali czy w ekologicznym procesie utylizacji odpadów przemysłowych. Naukowcy z krajów nadbałtyckich postanowili poszukać zastosowań plazmy do oczyszczania atmosfery z gazów cieplarnianych i innych szkodliwych związków, np. tlenków azotu i siarki. Opracowana technologia jest już wykorzystywana w oczyszczalniach ścieków – montowane są specjalne filtry, usuwające nieprzyjemne zapachy. Skonstruowano także jednostkę pływającą, której zadanie polega na neutralizowaniu substancji ropopochodnych, wyciekających do wody morskiej. Innowacyjny mechanizm wykorzystuje plazmę do przekształcenia zanieczyszczeń w proste związki gazowe. Budowane prototypy mają zwrócić uwagę społeczeństwa na potrzebę inwestowania w nowe i skuteczniejsze rozwiązania.

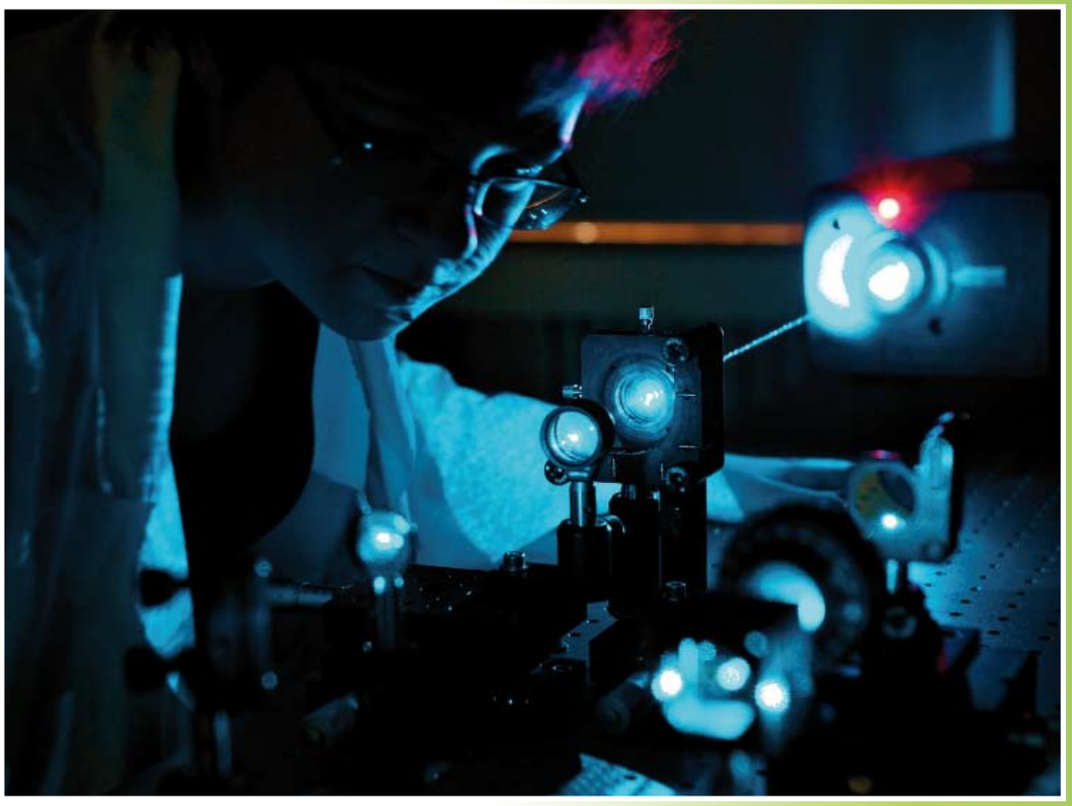

Marcin Hołub,
regionalny koordynator projektu:

– Dużą uwagę w naszym projekcie przykładamy do działań informacyjnych. Dla zainteresowanych przedsiębiorców prowadzimy warsztaty, na których mogą zapoznać się z korzyściami wynikającymi z zastosowania urządzeń opartych o technologię plazmy. Natomiast dla studentów i młodych naukowców z Europy organizujemy Letnią Szkołę PlasTEP-u.

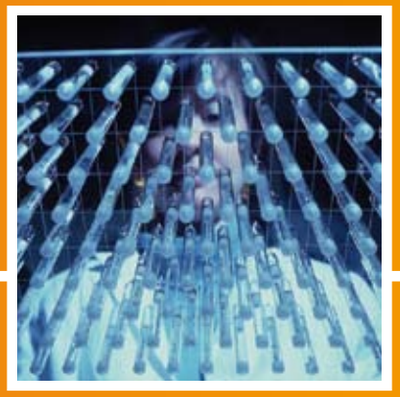

WYZWANIA I CELE

Wyzwania i cele dla programów współpracy transgranicznej z udziałem Polski po 2013 roku

Stan wdrażania pierwszej edycji programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej jest bardzo zaawansowany. Po programach Phare CBC, przygotowujących do członkostwa w Unii Europejskiej, oraz Inicjatywie Wspólnotowej INTERREG III jest to kolejna seria programów umożliwiających budowanie wspólnej przestrzeni europejskiej. Przed nami następny krok przybliżający do stworzenia spójnego i konkurencyjnego obszaru Unii Europejskiej. W perspektywie finansowej 2014-2020 główny nacisk zostanie położony na realizację celów strategii Europa 2020, a dalsza integracja odbywać się będzie w ramach Celu II polityki spójności jako kontynuacja Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT).

Dążąc do jak najlepszego przygotowania się do nadchodzących wyzwań, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego zleciło wykonanie ekspertyzy, która pokazuje możliwe kierunki ewolucji programów EWT z udziałem Polski. W jej ramach opracowano nowy model programów transgranicznych, którego realizacja ma doprowadzić do zwiększenia ich wartości dodanej. Model ten proponuje odejście od tradycyjnych działań programowych na rzecz ukierunkowania na cele nowych strategii rozwojowych na poziomie UE i krajów członkowskich.

Kierunkiem przyszłych zmian powinno być skoncentrowanie środków na mniejszej liczbie priorytetów, ściślej powiązanych z celami strategii Europa 2020, lepsze zintegrowanie działań, a przez to zwiększenie skuteczności Europejskiej Współpracy Terytorialnej.

Zasada koncentracji tematycznej musi być powiązana z zasadą koncentracji przestrzennej. W odniesieniu do obszaru wsparcia programów transgranicznych eksperci proponują wytyczanie zasięgu programów poprzez obszary podregionów (NTS III), które bezpośrednio przylegają do granicy. Od reguły tej można odstąpić tylko wówczas, gdy granica obszaru NTS III przebiega bardzo blisko granicy państwowej, ale do niej nie przylega. Trudno bowiem zaakceptować sytuację, w której obszar, zbliżający się na odległość np. 10 km do granicy państwa, ze względów administracyjnych nie jest zakwalifikowany do programu. Celem takiego rozwiązania jest skierowanie wsparcia na rzeczywisty obszar transgraniczny.

Zmiana sposobu delimitacji programów może zostać skompensowana przez nowy sposób kwalifikowania partnerów (w tym partnerów wiodących), którzy mogą uczestniczyć w danym programie. Propozycja ekspercka polega na odejściu od zasady, że beneficjentami w programach transgranicznych mogą być tylko instytucje mające siedzibę na obszarze wsparcia. Utrzymanie zasady ograniczeń wobec beneficjentów spoza obszarów wsparcia zdaniem ekspertów blokuje możliwość szerokiego transferu know-how i wiedzy z silnych ośrodków wzrostu, które znajdują się poza tym terenem. Intencją jest dopuszczenie podmiotów spoza obszaru wsparcia do uczestnictwa w programach transgranicznych nie na zasadach wyjątkowości, ale równorzędnie z innymi beneficjentami. Proponuje się także przeniesienie tej zasady do Funduszu Małych/Mikroprojektów.

Rozszerzenie listy beneficjentów daje szansę na pojawienie się nowych, innowacyjnych pomysłów na projekty, które generowane są głównie przez organizacje i instytucje z silnych ośrodków wzrostu. Ponadto potencjalni beneficjenci z obszaru wsparcia będą mogli korzystać z zaplecza intelektualnego i organizacyjnego oraz finansowego instytucji z zewnątrz: tym samym będą mogli realizować lepsze, ciekawsze i większe projekty. Dodatkowo partnerzy z obszarów wsparcia będą mogli korzystać z sieci kontaktów instytucjonalnych partnerów z zewnątrz. W konsekwencji osłabieniu może ulec syndrom „zamykania się" środowisk transgranicznych i powielania tych samych pomysłów. Dzięki uelastycznieniu kwalifikowalności beneficjentów powinny wzmocnić się powiązania instytucjonalne organizacji z obszaru transgranicznego z potrzebami rozwiązywania problemów i mierzenia się z wyzwaniami w skali takiego obszaru.

Efektem przyjętych założeń i przeprowadzonych badań źródłowych, jak również wywiadów i ankiet, są także propozycje zakresów tematycznych programów oraz sposobu ich realizacji, organizacji wdrażania czy konkretnych pomysłów na przyszłe projekty.

Zaproponowane przez ekspertów tematy współpracy skupiają się przede wszystkim na:

- Wzmacnianiu badań, rozwoju technologicznego i innowacji, podnoszeniu konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, promocji zatrudnienia i mobilności pracowników
- Inwestycjach w edukację, umiejętności i kształcenie ustawiczne przez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej, wzmacnianiu potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej
- Promocji zrównoważonego transportu i usuwaniu problemów z przepustowością w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych, ochronie środowiska naturalnego i wspieraniu efektywnego wykorzystania zasobów, promowaniu dostosowywania do zmian klimatycznych, zapobieganiu ryzyku i zarządzania ryzykiem
- Wspieraniu włączenia społecznego i walki z ubóstwem.

Oczywiście poszczególne programy i obszary przygraniczne wymagają dopasowania do ich specyfiki, możliwości oraz zagrożeń, którym należy zapobiegać. Szczegółowe rozwiązania dotyczące każdego z obszarów wsparcia znajdą Państwo w opisywanej ekspertyzie.

Wśród rekomendacji dla mechanizmów wdrażania w przyszłej perspektywie finansowej, mających na celu zwiększenie efektywności systemu implementacji, eksperci wymieniają m.in.:

- zbudowanie systemu zaliczek na realizację projektów, który będzie stanowił zachętę do uczestnictwa w programach EWT dla większej liczby aktorów spoza sektora administracji samorządowej
- wzmacnianie roli partnerów społecznych, wywodzących się z sektora komercyjnego i naukowo-badawczego w procesie programowania i wdrażania programu (uczestnictwo w Komitetach Sterujących, Monitorujących, konsultacjach społecznych)

- zwiększenie katalogu instytucji uczestniczących w programach współpracy terytorialnej o przedsiębiorstwa, co będzie sprzyjać rozprzestrzenianiu się innowacji i w konsekwencji wzmocni procesy rozwojowe w regionach

- zaangażowanie szerszej grupy beneficjentów – ośrodków akademickich, przedsiębiorców, centrów rozwoju usytuowanych poza obszarem kwalifikowalnym (np. z Krakowa, Wrocławia, Katowic, Berlina, Pragi, Sztokholmu), szkół wyższych, instytutów i innych jednostek badawczych itp.

Kluczowym czynnikiem warunkującym powodzenie i prawidłową realizację projektów dofinansowanych z EWT jest partnerska współpraca wszystkich instytucji realizujących projekt. Jednak specyfika projektów partnerskich powoduje, że pierwszym krokiem przygotowania do realizacji projektów jest zainicjowanie, a następnie wsparcie współpracy między wieloma podmiotami, która zaowocuje trwałym partnerstwem zdolnym realizować projekt dofinansowany z EWT. Aby było to możliwe, konieczna jest praca animacyjna w środowiskach, które potencjalnie mogą realizować projekty po obu stronach granicy.

Z praktycznego punktu widzenia bardzo istotne jest pokazanie możliwości – kierunków, w jakich należy podążać, aby projekty realizowane w ramach programów stanowiły jak największą wartość dodaną dla obszarów przygranicznych. Poprzednie rozdziały niniejszej publikacji przedstawiają potencjał Europejskiej Współpracy Terytorialnej i pokazują, jak jej różnorodność pozwala na integrację społeczną, gospodarczą i wreszcie przestrzenną tych często oddalonych od centrów i niedocenianych „małych ojczyzn". Z dobrymi praktykami dotyczącymi EWT z całej Europy można się również zapoznać w przedstawianej ekspertyzie.

W powyższym rozdziale wykorzystano wnioski oraz fragmenty z ekspertyzy przygotowanej na zlecenie Departamentu Współpracy Terytorialnej MRR przez firmę EGO Evaluation for Government Organizations s.c. we współpracy z European Policies Research Centre – University of Strathclyde pt: „Wyzwania i cele dla programów współpracy transgranicznej z udziałem Polski po 2013 roku"

Zapraszamy do zapoznania się z pełną wersją ekspertyzy, zawierającą także diagnozę oraz szczegółowe propozycje celów i zakresów siedmiu programów współpracy transgranicznej z udziałem Polski w latach 2014-2020, dostępną na stronach:
www.ewt.gov.pl *oraz* ***www.ewaluacja.gov.pl***

Spis treści

3 **Wstęp**

6 Turystyka

8 Dzieli morza, łączy lądy
10 Niebieski szlak
12 Wstają mury nad Odrą
14 Aktywne Łużyce
16 Pod jednym niebem
18 Wszystko o morzu
20 Kajakowe meandrowanie

22 Przedsiębiorczość i innowacje

24 Regiony innowacji
26 Kuchnia po sąsiedzku
28 Społeczna odpowiedzialność
30 Design i beskidzkie tradycje
32 Edukacja i gospodarka
34 Nowoczesne diagnozy
36 Wsparcie potrzebne od zaraz

38 Wiele wymiarów integracji

40 Wspólnie można więcej
42 Bezpieczni bez granic
44 Fabryki kultury
46 Droga, która zbliża
48 Patrząc w gwiazdy
50 Sport łączy
52 Na pomoc strażakom
54 Przywrócić pamięć
56 Granica otwarta na oścież

58 Środowisko

60 Sieć walczy z odpadami
62 Pogodzić biznes z ochroną środowiska
64 Biogaz z polskich plaż
66 Las nie zna granic
68 Gdzie woda czysta i trawa zielona
70 Plazma dla środowiska

72 Wyzwania i cele

74 Wyzwania i cele dla programów współpracy transgranicznej z udziałem Polski po 2013 roku

Wydawca:
Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
Departament Współpracy Terytorialnej
ul. Wspólna 2/4
00-926 Warszawa
tel. 22 330 31 05
fax: 22 330 31 56
www.ewt.gov.pl

Realizacja:
Smartlink Sp. z o.o.
ul. Zjazd 2/4
60-653 Poznań
tel. 61 849 90 40
www.smartlink.pl

Koordynacja i redakcja: Iwona Gutowska
Skład: Nina Dereszewicz
Autorzy tekstów: Alicja Hendler, Piotr Koziróg, Barbara Kozłowska, Krzysztof Orłowski, Joanna Pieńczykowska, Marek Rokita, Andrzej Szoszkiewicz
Zdjęcia: archiwa beneficjentów, Łukasz Głowala, Tomasz Jodłowski, Konrad Królikowski, Franek Mazur, Janusz Tatarkiewicz
Korekta: Agata Rokita

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna

Egzemplarz bezpłatny